ជំនួយសុខភាពផ្លូវចិត្ត

ភាគ ២

រៀបរៀងដោយ

សាមណេរ

ធម្មាលង្ការោ ចាន់ សុជន

សព្វទានំ ធម្មទានំ ជិនាតិ

នមស្សការព្រះត្រៃរតន៍

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

សូមនមស្ការ ចំពោះព្រះភគវន្តមុនីអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះ (ព្រមទាំងព្រះធម៌ និងព្រះអរិយសង្ឃ) ដោយសេចក្ដីគោរព ។

ខ្ញុំព្រះអង្គម្ចាស់ សូមក្រាបថ្វាយបង្គំ ចំពោះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះ ប្រៀបដូចជារស្មីនៃព្រះច័ន្ទពេញបូរមី ។

ខ្ញុំព្រះអង្គម្ចាស់ សូមក្រាបថ្វាយបង្គំចំពោះព្រះសទ្ធម្ម ដែល ព្រះសទ្ធម្មនោះ ប្រៀបដូចជារស្មីនៃព្រះច័ន្ទ ។

ខ្ញុំព្រះអង្គម្ចាស់ សូមក្រាបថ្វាយបង្គំចំពោះព្រះសង្ឃ ដែលព្រះសង្ឃនោះ ប្រៀបដូចជាលោកនេះ ដែលស្រស់បស់ដោយរស្មី នៃព្រះច័ន្ទពេញបូរមីនោះ ។

ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លា ចំពោះព្រះគុណព្រះរតនត្រ័យ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមតាំងចិត្តថា ដរាបណាខ្ញុំព្រះករុណាមិនទាន់បានត្រាស់ដឹងនូវសច្ចធម៌ សូមឲ្យបានជួបព្រះរតនត្រ័យ ជួបសប្បុរស ជាប់នូវសីលគ្រប់ៗជាតិ ។

ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ទីរលឹក ។

ធម្មំ សរណំ គច្ឆាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវព្រះធម៌ ជាទីពឹង ទីរលឹក ។

សង្ឃំ សរណំ គច្ឆាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវព្រះសង្ឃ ជាទីពឹង ទីរលឹក ស្មើដោយត្បូងរបស់ខ្ញុំព្រះករុណា ។

អារម្ភកថា

សៀវភៅជំនួយសុខភាពផ្លូវចិត្តភាគ១ អាត្មាភាពបាន រៀបចំចងក្រងជាសៀវភៅរួចទៅហើយ ។ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព បានសរសេរសៀវភៅមួយក្បាលទៀត មានឈ្មោះថា **ជំនួយសុខភាពផ្លូវចិត្តភាគ ២** ។

សូមបញ្ជាក់ថា ហេតុដែលខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាពឲ្យ ឈ្មោះសៀវភៅយ៉ាងនេះ ព្រោះបាននឹកឃើញដល់ព្រះពុទ្ធដីកា ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់សម្តែងថា ៖

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ជម្ងឺមានពីរយ៉ាង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ជម្ងឺ ២ យ៉ាង តើដូចម្តេច ?

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ជម្ងឺ ២ យ៉ាងគឺ ជម្ងឺផ្លូវកាយ ១ ជម្ងឺផ្លូវចិត្ត ១ ។ រួចព្រះអង្គសម្តែងបន្តទៀតថា ជម្ងឺផ្លូវកាយស្រួលព្យាបាលជាងជម្ងឺផ្លូវចិត្ត, ជម្ងឺផ្លូវចិត្តមិនងាយព្យាបាលឡើយ ។ ព្រោះហេតុដូច្នេះ បានជាខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព ដាក់ឈ្មោះសៀវភៅថា **ជំនួយសុខភាពផ្លូវចិត្ត** ។

សៀវភៅនេះ ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព សរសេរដោយ មានគោលបំណងយ៉ាងនេះគឺ

-ជាប្រយោជន៍ដល់ពុទ្ធបរិស័ទ អ្នកសិក្សាព្រះអភិធម្ម

-ជាជំនួយដល់ផ្លូវចិត្ត ព្រោះថាចិត្តកំពុងតែមានជម្ងឺ

-ដើម្បីឲ្យព្រះពុទ្ធសាសនាមានព្រះធម៌ ព្រះវិន័យស្ថិតនៅយូរអង្វែង សម្រាប់ភិក្ខុ សាមណេរ ឧបាសក ឧបាសិកា គោរពប្រតិបត្តិដោយបដិបត្តិបូជា ធ្វើនៅទីបំផុតនៃសេចក្តីទុក្ខបាន ។

សៀវភៅនេះ ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព មិនហ៊ានអះអាងថាល្អឥតខ្ចោះនោះទេ ព្រោះហេតុដូច្នេះ កំហុសខុសឆ្គងណាដែលកើតឡើងដោយអចេតនាណានីមួយ សូមអ្នកចេះដឹងទាំងឡាយ មេត្តាកែសម្រួលដោយអនុគ្រោះផងចុះ ។

នត្ថិ សន្តិ បរំ សុខំ

ពុំមានសេចក្តីសុខដទៃក្រៅអំពីសេចក្តីស្ងប់ឡើយ ។

វេឡុវ័ន,១៥ កើត ខែមាឃ ព.ស ២៥៤៩

ឧទ្ទិសកថា

ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព សូមគោរពដឹងគុណចំពោះ អ្នកដ៏មានគុណទាំងឡាយ មានមាតាបិតា គ្រូឧបជ្ឈាយាចារ្យ ជាដើម ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ខ្ញុំព្រះករុណា សូមឧទ្ទិសនូវបុណ្យកុសលក្នុងការចងក្រងសៀវភៅជំនួយសុខភាពផ្លូវចិត្តភាគ ២ នេះ ជូនចំពោះលោកអ្នកមានគុណទាំងពីរ និងសូមប្រគេនបុណ្យចំពោះ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជទាំងពីរគណៈ គ្រប់ជំនាន់ទាំងអស់ សូមប្រគេនបុណ្យ ចំពោះព្រះសង្ឃទាំងអស់គ្រប់ជំនាន់ និងសូមថ្វាយនូវព្រះរាជកុសល ចំពោះព្រះមហាក្សត្រគ្រប់ជំនាន់ទាំងអស់ ជាពិសេស ថ្វាយព្រះរាជកុសល ដល់ព្រះមហាក្សត្រថ្មី ព្រះនាមនរោត្តម សីហមុនី ជាទីគោរពសក្ការៈ និងជាម្លប់របស់កូនចៅទាំងអស់គ្នា ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

ខ្ញុំព្រះករុណា សូមគោរពដឹងគុណចំពោះ ព្រះគ្រូ និងលោកគ្រូរបស់ខ្ញុំទាំងឡាយ និងសូមប្រគេនបុណ្យ និងជូនបុណ្យចំពោះ អ្នកមានគុណទាំងឡាយនោះ ដូចមានរាយនាមខាងក្រោមនេះ ៖

១-លោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវង្ស

២-ព្រះគ្រូធម្មាចារ្យ សោភណត្ថេរោ សោម សុភាព

៣-លោកគ្រូធម្មាចារ្យ រស់ សុផាត

៤-លោកឪពុក ចាន់ សាមឿន

៥-អ្នកម្តាយ ឃួន សាខន និងអ្នកមានគុណដទៃទៀត ដែលមិនអាចរៀបរាប់ឈ្មោះអស់ ។ សូមកុសល ដែលខ្ញុំបានកសាងហើយ ជួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រ ចំពោះជីវិតដែលអន្ទោល ទៅក្នុងសង្សារវដ្ត សូមឲ្យមានឧបនិស្ស័យជួបព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃគ្រប់ជាតិ ជួបសប្បុរសគ្រប់ជាតិ ស្តាប់ធម៌សប្បុរស គ្រប់ជាតិ មានសទ្ធាគ្រប់ជាតិ ជាប់នូវសីលគ្រប់ជាតិ ទីបំផុតជាតិ សូមឲ្យបានត្រាស់ដឹងនូវសច្ចធម៌ គ្រប់ព្រះអង្គ គ្រប់គ្នា ។

សូមអនុមោទនា !!!

សារប័ណ្ណ

ឈ្មោះអត្ថបទ ទំព័រ

-នមស្សការព្រះត្រៃរតន៍............................... ក

-អារម្ភកថា... គ

-ឧទ្ទិសកថា... ង

អហេតុកចិត្ត ១៨ ដួង

-ពាក្យថា អហេតុកចិត្ត.................................... ១

-ពាក្យថាអកុសលវិបាកចិត្ត............................. ២

អកុសលវិបាកចិត្ត៧ដួងគឺ

-អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី១.............................. ៣

-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីកាយជារបស់មិនស្អាត... ៤

-អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី២.............................. ៥

-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីបួសយូរ តែមិនស្គាល់

សេចក្តីស្ងប់ ៦

-អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៣.............................. ៧

-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីមិនមានសេចក្តីស្ងប់ចិត្ត.... ៨

-អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៤................................ ៩

-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី សេចក្តីសោកគ្របសង្កត់ចិត្ត.១០
-អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៥.............................. ១១
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី កាម ឧបមាដូចលំពែង...... ១២
-អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៦.............................. ១៣
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីការតំកល់ចិត្តមាំល្អ........... ១៤
-អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៧.............................. ១៥
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីដឹងខ្លួន,កែខ្លួន,ខ្លួនល្អ......... ១៦
-តារាងអកុសលវិបាកចិត្ត៧ដួង........................ ១៧
-ពាក្យថា អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត................. ១៧

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត៨ដួង

-អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តទី១.......................... ១៩
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីភ្លើងកិលេស.................... ២០
-អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី២................... ២១
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីជាងផ្ទះគឺតណ្ហា.............. ២២
-អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៣.................. ២៣
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី មិនដឹងធម៌ពិត................ ២៤
-អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី ៤................. ២៥
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីនៅម្នាក់ឯងមិនមានភ័យ... ២៦

-អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី ៥.................. ២៧
-ធម៌អប់រំចិត្តស្តីអំពីដឹងនូវធម៌ពិត.................... ២៨
-អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៦.................... ២៩
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពីរូបអាក្រក់តែចិត្តល្អ........... ៣០
-អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៧................... ៣១
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី ធ្វើយ៉ាងណា និយាយ
យ៉ាងនោះ.. ៣២
-អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៨.................. ៣៣
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី ស្រឡាញ់ភាពជាសាមណៈ ៣៤
-តារាងអហេតុកអកុសលវិបាកចិត្ត ៨ ដួង ៣៤

ពាក្យថាអហេតុកកិរិយាចិត្ត

-អហេតុកកិរិយាចិត្តដួងទី១............................. ៣៦
-បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ៣៧
-លក្ខណាទិចតុករបស់បញ្ចទ្វារាវជ្ជនៈ ៣៨
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី សុខចិត្តចង់ក ព្រោះមិន
ចង់សឹក.. ៣៨
-អហេតុកកិរិយាចិត្តដួងទី២ .... ៤០
-មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្ត... ៤១

-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី ទោសរបស់កាម............. ៤២
-អហេតុកកិរិយាចិត្តដួងទី ៣ .... ៤៤
-ហសិតុប្បាទចិត្ត ៤៥
-លក្ខណាទិចតុករបស់ហសិតុប្បាទចិត្ត ៤៧
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំ ពីពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល.... ៤៨

ឧប្បត្តិហេតុនៃអហេតុកចិត្ត

-ហេតុឲ្យកើតចក្ខុវិញ្ញាណ ២ ដួង មាន ៤........ ៥៣
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី ការធ្វើចិត្តឱ្យត្រង់........... ៥៤
-លក្ខណាទិចតុករបស់ចក្ខុវិញ្ញាណ................ ៥៥
-អធ៌អប់រំចិត្តស្តីអំពី ចិត្តជាធម្មជាតិស្រាល....... ៥៥
-ហេតុនាំឲ្យកើតសោតវិញ្ញាណ ២ ដួង មាន ៤. ៥៦
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីអំពី ចិត្តជាធម្មជាតិល្អិត......... ៥៦
-លក្ខណាទិចតុករបស់សោវិញ្ញាណ ៥៧
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្តីពី ត្រាច់ទៅតែឯង................. ៥៧
-ហេតុឱ្យកើតឃានវិញ្ញាណ ២ដួង មាន៤ ...... ៥៨
-ធម៌អប់រំចិត្តស្តីអំពីចិត្តមិនទទឹកដោយកិលេស ៥៨
-លក្ខណាទិចតុករបស់ឃានវិញ្ញាណ ៥៩
-ធម៌អប់រំចិត្តស្តីអំពីកាយឧបមាដូចផ្ទាំងដី ៦០

-ហេតុឱ្យកើតជីវ្ហាវិញ្ញាណ ២ ដួង មាន៤ .... ៦០
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្ដីអំពី កាយដូចអង្កត់ឱស......... ៦១
-លក្ខណាទិចតុក្កុរបស់ជីវ្ហាវិញ្ញាណ ៦២
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្ដីអំពី ការតម្កល់ចិត្តខុស........... ៦២
-ហេតុឱ្យកើតកាយវិញ្ញាណ ២ ដួង មាន៤ ...... ៦៣
-ធម៌អប់រំចិត្តស្ដីអំពី ការតំកល់ចិត្តត្រូវ ៦៣
-លក្ខណាទិចតុក្ករបស់កាយវិញ្ញាណ ៦៤
-ធម៌អប់រំចិត្តស្ដីអំពី កូន៣យ៉ាង...................... ៦៤
-ហេតុឱ្យកើតមនោធាតុ ៣ មាន ៤ .... ៦៧
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្ដីអំពី អកុសលវិតក្កៈ ៣ យ៉ាង.. ៦៨
-លក្ខណាទិចតុក្ករបស់មនោធាតុ..................... ៦៩
-ធម៌អប់រំចិត្តស្ដីអំពី កូន ៣ យ៉ាង ៧០
-ហេតុឱ្យកើតមនោវិញ្ញាណធាតុ ៧៦ មាន៤.. ៧២
-ហេតុឲ្យកើតមនោវិញ្ញាណធាតុ ម្យ៉ាងទៀត.... ៧២
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្ដីអំពី ការសង្រ្គួម...................... ៧៤
-លក្ខណាទិចតុក្ករបស់មនោវិញ្ញាណធាតុ ៧៥
-ធម៌អប់រំចិត្ត ស្ដីអំពី ការជំរុះកិលេស............. ៧៥
-អហេតុកកថាបន្ថែម....................................... ៧៦
-គាថាសង្គហៈ ៨០

វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន

-ពាក្យថាវេទនា.. ៨១
-លក្ខណាទិចតុករបស់វេទនា.......................... ៨២
-លក្ខណាទិចតុករបស់សុខវេទនា................... ៨២
-លក្ខណាទិចតុករបស់ទុក្ខវេទនា ៨៣
-លក្ខណាទិចតុករបស់សោមនស្សវេទនា........ ៨៣
-លក្ខណាទិចតុករបស់ទោមនស្សវេទនា......... ៨៣
-លក្ខណាទិចតុករសប់ឧបេក្ខាវេទនា.............. ៨៤
-សេចក្ដីពន្យល់បន្ថែមអំពីវេទនា..................... ៨៥
-អានិសង្សរបស់វេទនា ៩០
-កាលរលាស់ចោលនូវវេទនា.......................... ៩០
-គ្រែកអរនឹងវេទនាឈ្មោះគ្រែកអរនឹងទុក្ខ........ ៩១
-វិញ្ញាណរលត់ព្រោះអត់គ្រែកអរនឹងវេទនា...... ៩១
-ផ្លូវមូលតែមួយមិនមានពីរ ៩១

នាទីកំណាព្យ

-ឧបមាព្រះរតនត្រ័យ ២២ ប្រការ.................... ៩៣
-ចាញ់បោកខន្ធ៥ .... ១០០

អហេតុកចិត្ត ១៨ ដួង
ពាក្យថា អហេតុកចិត្ត

អហេតុកចិត្ត មកពី (ន + ហេតុ + ក + ចិត្ត) ប្រែថា ចិត្តមានហេតុមិនមាន ។ អហេតុក មានវិគ្គហៈ ថា **នត្ថិ ហេតុ អស្សាតិ** > **អហេតុកោ** ។ ដូច្នេះពាក្យថា អហេតុកចិត្ត ជាចិត្តដែលមិនមានហេតុ ៦ ប្រកប ឬ ចិត្តដែលមិនប្រកបដោយហេតុ៦ ។ ពាក្យថា **ហេតុ** មកពី (ហិ + តុ) បុំលិង្គ (សភាវៈ) ជាទីតាំងនៃផល ឬ ជាទីប្រព្រឹត្តទៅនៃផល ឈ្មោះថា **ហេតុ** មានវិគ្គហៈថា **ហិនោតិ បតិដ្ឋា ផលមេត្ថាតិ ហិនោតិ បវត្តតិ ផលមេត្ថាតិ វា** > **ហេតុ** ។

ដូច្នេះចំពោះហេតុ ដែលប្រែសេចក្តីមកថា ជាទីតាំងនៃផល នោះមាន ៦ ប្រការគឺ លោភហេតុ ១ ទោសហេតុ ១ មោហហេតុ ១ អលោភហេតុ ១ អទោសហេតុ ១ អមោហហេតុ ១ ហេតុទាំង ៦ នេះ មិនប្រកបជាមួយចិត្តណា ចិត្តនោះឈ្មោះថា អហេតុកចិត្ត ។ ហើយអហេតុកចិត្តនេះ លោកបែងចែកជា ៣ ប្រការ គឺ អកុសលវិបាកចិត្ត ១ អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត ១ អហេតុកកិរិយាចិត្ត ១ សរុបទាំង៣ប្រការ ហៅថា អហេតុកចិត្ត មានចំនួន ១៨ ដួង ។

ពាក្យថាអកុសលវិបាកចិត្ត

អកុសលវិបាកចិត្ត មកពី (អកុសល + វិបាក + ចិត្ត) ឬ អកុសលមកពី (ន + កុសល) អកុសល បានសេចក្ដីថា មិនមែនជាកុសល ឬ មិនប្រសប់ មិនឈ្លាស មិនវាងវៃ ។

វិបាក មកពី (វិ + បច + ណ, ប > បា ច > ក) ប្រែមកថា ឆ្អិនដោយពិសេស ឬ ផលដ៏ឆ្អិន។ មានវិគ្គហៈថា **វិនច្ចនំ វិបាកោ** ។ **អកុសលវិបាកចិត្ត** ប្រែថា ចិត្តដែលជាផលរបស់អកុសលកម្ម ដែលបានសន្សំធ្វើទុកហើយពីកាលមុន ។

<u>ពាក្យគួរគិត</u>

ជីវិតកើតមកដើម្បីអ្វី ?

<u>ពាក្យកំសត់</u>

កិច្ឆោ មនុស្ស បដិលាភោ
ការបានកើតជាមនុស្ស ជាការក្រ
កិច្ឆំ មច្ចាន ជីវិតំ
ជីវិត គឺជាការរស់នៅ បានដោយក្រ
កិច្ឆំ សទ្ធម្មស្សវនំ
ការបានស្ដាប់ធម៌ ជាការក្រ
កិច្ឆោ ពុទ្ធានមុប្បាទោ
ការត្រាស់ដឹងឡើងនៃព្រះពុទ្ធជាការក្រ ។

អកុសលវិបាកចិត្ត ៧ ដួង ៗ

អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី១

១-ឧបេក្ខាសហគតំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ

ចក្ខុវិញ្ញាណ ដែលជាអកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការឃើញនូវរូបមិនល្អ។

មានចេតសិកប្រកប៧គឺ

សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក៥ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក៧ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក៧ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៩៩.នន្ទាថេរី ស្ដីអំពីកាយជារបស់មិនស្អាត

ម្នាលនន្ទា នាងចូរមើល (រាងកាយនេះ) មានជម្ងឺជានិច្ច មិនស្អាត ជារបស់ស្អុយ ដែលឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ផ្គុំឡើង ហើយចូរនាងអប់រំ

ចិត្តដោយអសុភសញ្ញា ឱ្យជាចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ តាំងនៅមាំល្អ ។ ចូរនាងចម្រើននូវអនិមិត្ត ចូរលះបោលនូវមានានុស័យ នាងនឹងបានស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះបានលះនូវមានៈនោះ ។ ឮថាព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ទូន្មានរឿយៗ នូវសិក្ខមានាឈ្មោះ នន្ទា ដោយគាថាទាំងនេះ ដោយប្រការដូច្នេះ។

<u>ពាក្យគួរយល់ដឹង</u>

ជីវិតកើតមកដើម្បីរស់

<u>ពាក្យកំសត់</u>

ពេលណាឃ្នុំ ! បានអាត្មារអញរួចចាកវដ្ដសង្សារ

អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី២

២-ឧបេក្ខាសហគតំ សោតវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ *សោតវិញ្ញាណ ដែលជាអកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការឮនូវសំឡេងមិនល្អ ។*

មានចេតសិកប្រកប៧គឺ

សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក៥ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក៧ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាសោតវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក៧ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៥៣.សាមាថេរី ស្តីអំពីបួសយូរ តែមិនស្គាល់សេចក្តីស្ងប់

តាំងពីអាត្មាអញបួសមកបាន ២៥ ឆ្នាំហើយ អាត្មាអញ មិនទាន់បានស្គាល់នូវសេចក្តីស្ងប់ចិត្តម្តងទេ ។ អាត្មាអញ មិនបានសេចក្តីស្ងប់ចិត្ត មិនលុះអំណាចក្នុងការនោចិត្ត តែតមកអាត្មាអញ ឮកដល់សាសនានៃព្រះជិនស្រី ក៏បានដល់នូវសេចក្តីសង្វេគ ។ អាត្មាអញត្រូវទុក្ខព្រះធម៌ ជាច្រើនពាល់ត្រូវហើយ ជាអ្នកត្រេកអរក្នុងសេចក្តីមិនប្រមាទ បានសម្រេចនូវការអស់ទៅនៃតណ្ហា សាសនារបស់ព្រះពុទ្ធ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ថ្ងៃនេះ ជារាត្រីទី ៧ របស់អាត្មាអញ ជារាត្រីដែលតណ្ហារីងស្ងួត ។

<u>ពាក្យគួរគិត</u>

ជីវិតរស់នៅដើម្បីអ្វី?

<u>ពាក្យកំសត់</u>

តើអាត្មាអញ

ដឹងថាខ្លួនកំពុងមានទុក្ខដែរឬទេ?

អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៣

៣-ឧបេក្ខាសហគតំ ឃានវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ

ឃានវិញ្ញាណដែលជាអកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានិងឧបេក្ខាវេទនា មានការដឹងក្លិនមិនល្អ ។

មានចេតសិកប្រកប៧ គឺ

សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក៥ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក៧ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាឃានវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក៧ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៥៣. ឧត្តមាថេរី ស្ដីអំពីមិនមានសេចក្ដីស្ងប់ចិត្ត អាត្មាអញមិនបានសេចក្ដីស្ងប់រម្ងាប់ចិត្ត មិនលុះក្នុងអំណាចភាវនាចិត្ត បានចេញទៅខាងក្រៅ អំពីលំនៅ ៤ ដង ៥ ដង ។ អាត្មាអញបានចូលទៅរកភិក្ខុនី ដែលអាត្មាអញគួរជឿ(បដាចារាថេរី) ភិក្ខុនីនោះបានសម្ដែងធម៌គឺ ខន្ធ ធាតុ អាយតនៈ ដល់អាត្មាអញ ។ លុះអាត្មាអញ បានស្ដាប់ធម៌របស់លោក ក៏ឆ្អែតដោយ បីតិ និង សុខៈ អង្គុយលើបល្ល័ង្កមួយអស់ ៧ ថ្ងៃ ។ ក្នុងថ្ងៃទី៨ អាត្មាអញបានទំលាយគំនរងងឹត គឺមោហៈ ហើយសណ្ដូកជើងទាំងគូ ។

ពាក្យគួរដឹង

ជីវិតរស់នៅដើម្បីធ្វើល្អ

ពាក្យកំសត់

➪...ក្នុងលោកនេះ គ្រប់អ្វីៗ មិនស្មើគ្រាប់បុណ្យឡើយ

អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៤

៤-ឧបេក្ខាសហគតំ ជីវ្ហាវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ

ជីវ្ហាវិញ្ញាណ ដែលជាអកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការដឹងនូវរសមិនល្អ ។

មានចេតសិកប្រកប៧គឺ

សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក៥ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក៧ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាជីវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក៧ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៥៥.ឧព្វិរីថេរស្តីអំពី សេចក្តីសោកគ្របសង្កត់ចិត្ត

ម្នាលនាងឧព្វិរី នាងកន្ទក់កន្ទេញក្នុងព្រៃថា ម្នាលជីវៈ មាសម្តាយ ដូច្នេះនាងចូរដឹងខ្លួន កូនស្រីរបស់នាងទាំងអស់ ៨៤,០០០ មានឈ្មោះថា ជីវៈដូចគ្នា ត្រូវគេដុតក្នុងឈាបនដ្ឋាន នេះ បណ្តាកូនស្រីទាំងអស់នោះ តើនាងសោកចំពោះកូនស្រីណា។ សរគឺ សេចក្តីសោកអាស្រ័យនៅហឫទ័យរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ជារបស់ ដែលបានឃើញដោយកម្រ បានដកចេញហើយព្រះអង្គ បាន បន្ទោបង់នូវសេចក្តីសោក ព្រោះកូនស្រីរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដែលត្រូវ សេចក្តីសោកគ្របសង្កត់ហើយ ។ ក្នុងថ្ងៃនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គនោះ មានសរដកហើយ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីស្រេកឃ្លាន បានរំលត់ ទុក្ខហើយ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមដល់នូវព្រះពុទ្ធជាអ្នកប្រាជ្ញផង ព្រះធម៌ផង ព្រះសង្ឃផង ជាសរណៈ ។

ពាក្យគួរចេះ

ជីវិតរស់នៅ មិនមែនដើម្បីស្លាប់តែម្យ៉ាងនោះទេ

ពាក្យកំសត់

ពាក្យថា (ស្លាប់)ជាបុរាណពាក្យមានយូរណាស់មកហើយ

អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៥

៥-ទុក្ខសហគតំ កាយវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ

កាយវិញ្ញាណ ដែលជាអកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានឹងទុក្ខវេទនា មានការដឹងនូវផោដ្ឋព្វៈ មិនល្អ ។

មានចេតសិកប្រកប៧គឺ

សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក៥ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក៧ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាកាយវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក៧ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៥៦. សេលាថេរី ស្ដីអំពី កាម ឧបមាដូចលំពែង

(មារមានចិត្តបាបពោលថា) ការរលាស់ខ្លួនចេញ (ចាកភព) ក្នុងលោករបស់នាងមិនមានទេ នាងនឹងធ្វើអ្វីដោយវិវេក នាងចូរបរិភោគនូវតម្រេក ដែលអាស្រ័យនូវកាមទាំងឡាយ កុំឱ្យក្ដៅក្រហាយជាខាងក្រោយឡើយ ។ (សេលាភិក្ខុនីពោលថា) កាមទាំងឡាយមានឧបមាដោយលំពែង និងដែកស្រួច ជាគ្រឿងកាប់ចិញ្ច្រាំនូវឧបាទានក្ខន្ធទាំងឡាយ អ្នកឯងពោល (សំដៅ) តម្រេកក្នុងកាមណា ឥឡូវនេះ តម្រេកក្នុងកាមនោះ ជាទីអផ្សុក អាត្មាអញទេតើ ។ ការរីករាយក្នុងអារម្មណ៍ទាំងពួង យើងបានកំចាត់ចេញហើយ គំនរងងឹតយើងបានទំលុះទំលាយហើយ ម្នាលមារមានចិត្តបាប អ្នកឯងចូរដឹងយ៉ាងនេះចុះ ម្នាលមារថោកទាប អ្នកឯងយើងកំចាត់ចេញបានហើយ ។

<u>*ពាក្យគួរគិត*</u>

➪...**ជីវិតមនុស្សកើតមកដោយសារអ្វី**?

អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៦

៦-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោធាតុ អកុសលវិបាកចិត្តំ

មនោធាតុ ដែលជាអកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានឹងឧបេក្ខាវេទនា គឺធ្វើសម្បដិច្ឆន្នកិច្ច ទទួលនូវអារម្មណ៍ឯណានីមួយៗក្នុងបញ្ចទ្វារ ។

មានចេតសិកប្រកប១០គឺ

- អញ្ញសមានាចេតសិក១០ (វៀរ វិរិយ បីតិ ឆន្ទៈ)

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក	*ជាវេទនាខន្ធ*
-សញ្ញាចេតសិក	*ជាសញ្ញាខន្ធ*
-ចេតសិក៨	*ជាសង្ខារក្ខន្ធ*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ*

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក១០	*ជាធម្មធាតុ*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាមនោធាតុ*

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក១០	*ជាធម្មាយតន*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាមនាយតន*

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក១០	*ជាទុក្ខសច្ច*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាទុក្ខសច្ច ។*

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៥៨.ភទ្ទកាបិលានីថេរីស្តីអំពីការតំកល់ចិត្តមាំល្អ

(ភទ្ទកាបិលានីពោលថា) ព្រះថេរៈឈ្មោះកស្សបៈ ជាបុត្តពុទ្ធទាយាទ មានចិត្តតម្កល់មាំល្អ លោកបានដឹងនូវបុព្វេនិវាសទាំងឃើញឋានសួគ៌ និងអបាយ លំដាប់អំពីនោះមក លោកបានដល់នូវធម៌ ជាទីអស់ទៅនៃជាតិ បានសម្រេចនូវអភិញ្ញា ជាអ្នកប្រាជ្ញ ជាព្រាហ្មណ៍ បានសម្រេចវិជ្ជា ៣ ដោយវិជ្ជា ៣ នោះ។ ព្រះថេរី ឈ្មោះ ភទ្ទកាបិលានី ក៏យ៉ាងនោះដែរ បានសម្រេចវិជ្ជា ៣ ញុំាងមច្ចុឱ្យសាបសូន្យឈ្នះមារព្រមទាំងវាហនៈ ហើយទ្រទ្រង់រាងកាយជាទីបំផុត ។ យើងទាំងពីរនាក់ បានឃើញទោសក្នុងលោកហើយមកបួស យើងទាំងនោះ ជាព្រះខីណាស្រព បានទូន្មានខ្លួនហើយ ជាអ្នកមានចិត្តត្រជាក់បាននិព្វានហើយ ។

<u>*ពាក្យគួរចេះ*</u>

មនុស្សសាងការងារ ទើបការងារសាងមនុស្ស

អកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៧

៧-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អកុសលវិបាកចិត្តំ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលជាអកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការដឹងនូវអារម្មណ៍មិនល្អ ធ្វើកិច្ចបាន ៥ យ៉ាង ។ (បដិសន្ធិកិច្ច , ភវង្គកិច្ច , ចុតិកិច្ច , សន្តីរណកិច្ច , តទាលម្ពណកិច្ច) ។

មានចេតសិកប្រកប ១០ គឺ

- អញ្ញសមានាចេតសិក ១០ (វៀរ វិរិយ បីតិ ឆន្ទ)

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក៨ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ១០ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក១០ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

- ចេតសិក១០ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៥៩. វិមលថេរី ស្តីអំពីដឹងខ្លួន,កែខ្លួន,ខ្លួនល្អ

អាត្មាអញស្រវឹង រឹងប៉្រឹង ដោយការសរសើរគុណផង ដោយរូបសម្បត្តិផង ដោយលំអដ៏លើសផង ដោយយសផង ដោយវ័យផង បានមើលងាយពួកស្រីដទៃ ។ អាត្មាអញស្អិតស្អាងរាងកាយនេះ ឲ្យវិចិត្រល្អឲ្យជាទីរាក់ទាក់នៃជនពាលហើយឈរក្បែរទ្វារផ្ទះនៃស្រីពេស្យាដូចជាព្រានម្រឹកដាក់អន្ទាក់ ។ អាត្មាអញសម្តែងគ្រឿងប្រដាប់ និងអវយវៈដ៏កំបាំង ឲ្យជាក់ច្បាស់ជាច្រើនសើចក្អាកក្អាយ បានធ្វើមាយាច្រើនយ៉ាង (ដើម្បី) ញ៉ាំងជនពាលជាច្រើន(ឲ្យស្រើបស្រាល) ។ ក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញនោះបានកោរសក់ ដណ្តប់សង្ឃាដី ដើរទៅបិណ្ឌបាតរួចអង្គុយក្រោមម្លប់ឈើ ជាអ្នកបាននូវធម៌ដែលមិនមានវិតក្កៈ។ គ្រឿងប្រកបទាំងពួង ទោះជាទិព្វក្តី ជារបស់មនុស្សក្តី អាត្មាអញបានផ្តាច់ផ្តិលហើយ អាត្មាអញបានញ៉ាំងអាសវៈទាំងពួង ឲ្យអស់ហើយជាអ្នកមានចិត្តត្រជាក់ រំលត់ទុក្ខហើយ ។

ពាក្យគួរគិត

➪...មនុស្សសាងល្អ ទើបសេចក្តីល្អសាងមនុស្ស

តារាងអកុសលវិបាកចិត្ត៧ដួង

អកុសលវិបាក៧ដួង
- ឧបេក្ខាសហគត៤
  - ចក្ខុវិញ្ញាណ ១
  - សោតវិញ្ញាណ ១
  - ឃានវិញ្ញាណ១
  - ជិវ្ហាវិញ្ញាណ១
- ទុក្ខសហគត១
  - កាយវិញ្ញាណ
- ឧបេក្ខាសហគត២
  - សម្បដិច្ឆន្នចិត្ត១
  - សន្តីរណចិត្ត ១

ពាក្យថា អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត

ពាក្យថា កុសលវិបាកចិត្ត មកពី (កុសល+វិបាក + ចិត្ត) ប្រែមកថា ចិត្តជាផលដ៏ផ្អិនរបស់កុសលកម្ម។ បានសេចក្តីថា ចិត្តនេះជាផលរបស់ចិត្តមុន ដោយអំណាចតំណារនៃចិត្តមុនៗ ដែលបានសន្សំនូវកម្មផ្សេងៗ។ ឧទាហរណ៍ដូចប្រក្រតីនៃជីវិតប្រចាំថ្ងៃ មានការឃើញរូបល្អ រូបល្អនេះ ដែលប៉ះខ្ទប់នឹងចក្ខុបសាទ ព្រមទាំង ពេលនោះ ក៏មានឱភា គឺពន្លឺជាទីអាស្រ័យ ហើយក៏ចក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើង ។ នេះគ្រាន់តែជាសេចក្តីមួយ ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាអ្វីៗដែលកើតឡើង ដូចជាការឃើញរូបល្អ ពេលនេះ មិនមែនកើតឡើងដោយអត់ហេតុ អត់បច្ច័យទេ គឺកើតឡើង

ដោយអាស្រ័យហេតុបច្ច័យទាំងអស់។ សួរថា: កុសលវិបាកចិត្ត គឺជាអហេតុកចិត្ត បានសេចក្តីថា ជាចិត្តដែលកើតឡើងដោយមិនអាស្រ័យ ហេតុ ចុះហេតុអ្វីបានសម្តែងថា សូម្បីមានការឃើញរូបក៏អាស្រ័យហេតុបច្ច័យដែរ ? ចម្លើយ៖ ដែលសម្តែងអំពីហេតុក្នុងទីនេះ មិនមែនសំដៅដល់ហេតុទាំង ៦ នោះទេ គឺសំដៅដល់ឧប្បត្តិហេតុផ្សេងៗ ដូចជាចិត្តឃើញកើតឡើង ពេលនោះលោភហេតុក្តី ទាំងទោសហេតុក្តី មោហហេតុក្តី ទាំងអលោភហេតុក្តី ទាំងអទោសហេតុក្តី ទាំងអមោហហេតុក្តី ក៏មិនមានកើតក្នុងពេលនោះដែរ។ តែហេតុពេលនោះ ដូចជាចក្ខុវិញ្ញាណ ដែលកើតឡើង ប្រសិនបើរូបារម្មណ៍ (វណ្ណរូប) មិនមកកាន់គន្លងនៃចក្ខុបសាទទេ ចក្ខុវិញ្ញាណក៏មិនអាចកើតឡើងបាន តែបើមានរូបមកកាន់គន្លងនៃចក្ខុបសាទហើយ តែក្នុងពេលនោះមិនមាននូវពន្លឺចក្ខុវិញ្ញាណ ក៏មិនអាចកើតឡើងបាន ទាំងនេះអ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប តើមិនមែនជាហេតុបច្ច័យទេឬ ? ប៉ុន្តែពេលឃើញរូបល្អ ឮសម្លេងល្អ ធុំក្លិនល្អ ដឹងរសល្អ ដឹងផោដ្ឋព្វៈល្អ និងដឹងនូវរឿងល្អ គប្បីជ្រាបថា នេះជាផលរបស់កុសលកម្ម ដែលបានសន្សំធ្វើហើយ អំពីកាលមុនទើបចិត្តនេះឈ្មោះថា អហេតុក-កុសលវិបាកចិត្ត ។

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត៨ដួង

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត ដួងទី១

១-ឧបេក្ខាសហគតំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ

ចក្ខុវិញ្ញាណ ដែលជាកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការឃើញនូវរូបល្អ។

មានចេតសិកប្រកប៧គឺ

-សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក	*ជាវេទនាខន្ធ*
-សញ្ញាចេតសិក	*ជាសញ្ញាខន្ធ*
-ចេតសិក៥	*ជាសង្ខារក្ខន្ធ*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ*

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក៧	*ជាធម្មធាតុ*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ*

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧	*ជាធម្មាយតន*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាមនាយតន*

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក៧	*ជាទុក្ខសច្ច*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាទុក្ខសច្ច ។*

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៦.ទំ.១៣៥. សុភូតិត្ថេរ ស្ដីអំពីភ្លៀងកិលេស

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ថា អ្នកទាំងឡាយ ចូរស្ដាប់នូវគាថាទាំងឡាយ ប្រកបដោយប្រយោជន៍របស់ព្រះថេរទាំងឡាយ អ្នកមានចិត្តចម្រើនហើយ កាលបន្លឺឡើងដូចជាសីហៈ ជាសត្វមានចង្កូម ដែលបន្លឺទៀបច្រកនៃភ្នំ ព្រះថេរៈទាំងឡាយ តាមនាម តាមគោត្រ តាមវិហារធម៌ តាមអធ្យាស្រ័យប្រកបដោយប្រាជ្ញាជាបុគ្គលមិនខ្ជិលច្រអូស ចម្រើនវិបស្សនាក្នុងទីនោះៗ បានពាល់ត្រូវអច្ចុតបទគឺព្រះនិព្វាន ពិចារណានូវគុណសម្បត្តិដែលលោកបានធ្វើស្រេចហើយ បានសម្ដែងហើយនូវសេចក្ដីដូចតទៅនេះ ។

(ព្រះសុភូតិត្ថេរពោលថា) នែភ្លៀងខ្ទមរបស់អាត្មា បានបិទបាំងហើយជាសុខ មិនមានខ្យល់ អ្នកចូរបង្អុរតាមសប្បាយចុះ ចិត្តរបស់អាត្មាអញតម្កល់ទុកល្អហើយ ជាចិត្តរួចស្រឡះ (ចាកអាសវៈ) អាត្មាមានព្យាយាម ដុតកំដៅកិលេសជាប្រក្រតី ម្នាលភ្លៀង អ្នកចូរបង្អុរមកចុះៗ ឮថាព្រះសុភូតិត្ថេរ មានអាយុបានពោល គាថា ដោយប្រការដូច្នេះៗ

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី២

២-ឧបេក្ខាសហគតំ សោតវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ

សោតវិញ្ញាណ ដែលជាកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានឹងឧបេក្ខាវេទនាមានការឮនូវសំឡេងល្អ។

មានចេតសិកប្រកប៧គឺ

- *សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧*

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក	ជាវេទនាខន្ធ
-សញ្ញាណចេតសិក	ជាសញ្ញាខន្ធ
-ចេតសិក ៥	ជាសង្ខារក្ខន្ធ
-ចិត្តដួងនេះ	ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក៧	ជាធម្មធាតុ
-ចិត្តដួងនេះ	ជាសោតវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧	ជាធម្មាយតន
-ចិត្តដួងនេះ	ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

- ចេតសិក៧	ជាទុក្ខសច្ច
-ចិត្តដួងនេះ	ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៦.ទំ.១៨៦. សិរកត្ថេរ ស្តីអំពីជាងផ្ទះគឺតណ្ហា

ផ្ទះគឺអត្តភាពទាំងឡាយ (ដែលកើត) រឿយៗក្នុងភពនោះ ជារបស់មិនទៀង ឥឡូវនេះអាត្មាអញ កំពុងតែខំស្វែងរកជាង គឺតណ្ហា អ្នកធ្វើផ្ទះគឺអត្តភាព ការកើតរឿយៗ ជាហេតុនាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខ ។ នែជាងផ្ទះ អ្នកគឺយើងបានឃើញច្បាស់ហើយ អ្នកនឹងធ្វើផ្ទះទៀតមិនបានឡើយ ឆ្អឹងជំនីគឺកិលេសទាំងអស់របស់អ្នក យើងបានបំបាក់អស់ហើយ ទាំងហោជាង គឺអវិជ្ជាទៀតសោត យើងបានរុះរើចោលអស់ហើយ ចិត្តដែលយើងធ្វើឲ្យវិងស្ងួត ក៏នឹងរលត់ក្នុងភពនេះឯង ។

ពាក្យគួរយល់ដឹង

ជីវិតកើតមកដោយសារបុណ្យ

ពាក្យគួរឆ្ងល់

⇨...ពាក្យថាបុណ្យ ច្បាស់សេចក្តីថាម៉េចទៅហ្ន៎ !

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៣

៣.ឧបេក្ខាសហគតំ ឃានវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ

ឃានវិញ្ញាណដែលកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការធុំនូវក្លិនល្អ ។

មានចេតសិកប្រកប ៧គឺ

-សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក	*ជាវេទនាខន្ធ*
-សញ្ញាចេតសិក	*ជាសញ្ញាខន្ធ*
-ចេតសិក ៥	*ជាសង្ខារក្ខន្ធ*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ*

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ៧	*ជាធម្មធាតុ*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាឃានវិញ្ញាណធាតុ*

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧	*ជាធម្មាយតន*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាមនាយតន*

ចែកជាសច្ច

- ចេតសិក ៧	*ជាទុក្ខសច្ច*
-ចិត្តដួងនេះ	*ជាទុក្ខសច្ច ។*

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៦.ទំ.១៨៧. ឥសិទិន្នត្ថេរ ស្តីអំពី មិនដឹងធម៌ពិត

ពួកឧបាសក អ្នកទ្រទ្រង់ព្រះបរិយត្តិធម៌ ដែលខ្ញុំជួបហើយ បាននិយាយថា កាមទាំងឡាយជារបស់មិនទៀង តែពួកឧបាសកនោះ នៅតែត្រេកអរក្រៃពេកក្នុងកែវមណី និងកណ្ឌលទាំងឡាយផង ជាអ្នកអាឡោះអាល័យក្នុងកូននិងប្រពន្ធផង ។ ពួកឧបាសកទាំងនោះ មិនទាន់ដឹងធម៌ពិតទេ គ្រាន់តែចេះនិយាយថា កាមទាំងឡាយជារបស់មិនទៀង ឧបាសកទាំងនោះ មិនទាន់មានកម្លាំងញាណ ដើម្បីកាត់ផ្តាច់នូវរាគៈទេ ព្រោះហេតុនោះ បាននៅជាប់ស្អិតចំពោះកូនប្រពន្ធ និងទ្រព្យសម្បត្តិ ។

<u>ពាក្យគួរចេះ</u>

មនុស្សយើងគ្រប់គ្នា កុំភ្លេចគុណបុណ្យ

<u>ពាក្យកាព្យ</u>

បុណ្យបូកនិងបុណ្យកុំបីបាត់ បាបនោះគួរបិទកុំបីបើក
រឿងបានរឿងបង់គង់កំរើក រៀមច្បងគួរលើកបត់បូជា។

ដោយឧបាសក ជឹម កាន

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី ៤

៤. ឧបេក្ខាសហគតំ ជីវ្ហាវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ

ជីវ្ហាវិញ្ញាណ ដែលជាកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នានឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការដឹងនូវរសល្អ។

មានចេតសិកប្រកប ៧ គឺ

-សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក៥ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ៧ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាជីវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក ៧ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៦.ទំ.១៨៧.សម្ពុលកច្ចានត្ថេរ ស្តីអំពីនៅម្នាក់ឯងមិនមានភ័យ

ភ្លៀងបង្អុរចុះផង មេឃគ្រហឹមលាន់គ្រឹលៗផង (ក្នុងពេលនោះ) អាត្មាអញនៅតែម្នាក់ឯងក្នុងរូងភ្នំ ដែលគួរខ្លាច តែម្នាក់ឯងភ័យក្តី សេចក្តីតក់ស្លុតក្តី សេចក្តីព្រឺរោមក្តីមិនមានទេ ។ កាលអាត្មាអញ នៅម្នាក់ឯងក្នុងរូងភ្នំ ដែលគួរឲ្យខ្លាចភ័យក្តី សេចក្តីតក់ស្លុកក្តី សេចក្តីព្រឺរោមក្តីមិនមានឡើយ នេះជាធម្មតា របស់អាត្មាអញ ។

ពាក្យគួរគិត

ខ្លឹមសារមនុស្សនៅត្រង់ណា ?

ពាក្យកាព្យ

រូបសល្អរាងគួរស្រលាញ់ តែចាញ់ល្អចិត្តគំនិតជា
មិនយូរប៉ុន្មានរូបជរា ឯចិត្តល្អជាមិនចាស់ឡើយ។

ដោយលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវង្ស

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី ៥

៥-សុខសហគតំ កាយវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ

កាយវិញ្ញាណ ដែលជាកុសលវិបាកចិត្តប្រព្រឹត្តជាមួយនឹងសុខ

វេទនា មានការដឹងនូវផោដ្ឋព្វៈល្អ។

មានចេតសិកប្រកប៧គឺ

- សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក	ជាវេទនាខន្ធ
-សញ្ញាចេតសិក	ជាសញ្ញាខន្ធ
-ចេតសិក ៥	ជាសង្ខារក្ខន្ធ
- ចិត្តដួងនេះ	ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ៧	ជាធម្មធាតុ
-ចិត្តដួងនេះ	ជាកាយវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក៧	ជាធម្មាយតន
-ចិត្តដួងនេះ	ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក ៧	ជាទុក្ខសច្ច
-ចិត្តដួងនេះ	ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៦.ទំ. ១៩១. កុមារកស្សបត្ថេរ ស្តីអំពីដឹងនូវធម៌ពិត

ឱ!ព្រះពុទ្ធ ឱ!ព្រះធម៌ ឱ!សម្បទា របស់ព្រះសាស្តានៃយើងទាំងឡាយ ដែលសាវ័កនឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ប្រាកដដូច្នោះ ។ សក្កាយ គឺបញ្ចុបាទានក្ខន្ធ អាត្មាអញ បានហើយក្នុងកប្បទាំងឡាយរាប់មិនបាន រាងកាយនេះជាទីបំផុត របស់បញ្ចុបាទានក្ខន្ធទាំងនោះរាងកាយនេះ ជាខាងក្រោយរបស់បញ្ចុបាទានក្ខន្ធទាំងនោះ សង្សារប្រកបដោយជាតិ និងមរណៈ ឥឡូវនេះ ភពថ្មីមិនមានទេ ។

<u>ពាក្យគួរដឹង</u>

ខ្លឹមសារមនុស្ស មិនមែននៅលើមានត្រង់ទ្រព្យច្រើនទេ

<u>ពាក្យគួរពិចារណា</u>

ទ្រព្យសម្បត្តិជាទីស្រលាញ់ពេញចិត្តរបស់មនុស្សទាំងឡាយ តែសម្បត្តិក៏អាចប្រហារម្ចាស់ឲ្យស្លាប់បានផងដែរ ។

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៦

៦-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោធាតុ កុសលវិបាកចិត្តំ

មនោធាតុ ដែលជាកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការដឹងអារម្មណ៍ល្អក្នុងទ្វារទាំង ៥ ណាមួយ ។

មានចេតសិកប្រកប១០ គឺ

-អញ្ញសមានាចេតសិក១០ (វៀរវិរិយ បីតិ ឆន្ទ)

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក ៨ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ១០ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនោធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក១០ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក ១០ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៦.ទំ.១៩២. មោឃរាជត្ថេរ ស្តីអំពីរូបអាក្រក់តែចិត្តល្អ

(ព្រះសាស្តា ទ្រង់សួរថា) ម្នាលមោឃរាជ ជាអ្នកមានសម្បុរអាក្រក់តែមានចិត្តល្អ អ្នកជាភិក្ខុមានចិត្តតម្កល់មាំរឿយៗ អស់រាត្រីទាំងឡាយ ក្នុងកាលត្រជាក់ប្រកបដោយហេមន្តរដូវ តើអ្នកនឹងធ្វើដោយប្រការដូចម្តេច ?

មោឃរាជត្ថេរក្រាបទូលថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮដូច្នេះថា ដែនមគធៈទាំងមូល ជាដែនមានសន្ទូងបរិបូរណ៍ ពួកភិក្ខុដទៃ មានការរស់នៅជាសុខ (ដោយកម្រាល និងគ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ដ៏ល្អ) យ៉ាងណា ខ្ញុំព្រះអង្គ (ក្រាល) បិទបាំងស្លឹកឈើ សម្រេចនូវការដេក (យ៉ាងនោះដែរ)។

<u>ពាក្យគួរចេះ</u>

ជីវិតរស់នៅមានតម្លៃ ព្រោះមានកាមគុណ ៥ (នេះជាទ្រឹស្តីរបស់មនុស្សល្ងង់)

<u>ពាក្យដាស់តឿន</u>

គុណធម៌មិនសំខាន់ខ្លាំងណាស់ សម្រាប់មនុស្សគ្រប់គ្នា មនុស្សគ្រប់គ្នាកាលបើខ្វះនូវគុណធម៌ហើយ ចំណេះដែលចេះប្រៀបបីដូចបិសាច ធ្វើឲ្យបុគ្គលអ្នកចេះនោះ វិនាសហិនហោច ព្រោះតែចេះខ្វះគុណធម៌នោះឯង ។...⇦

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៧

៧.សោមនស្សសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តំ *មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលជាអហេតុកកុសល-វិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងសោមនស្សវេទនា ធ្វើកិច្ចនៅក្នុងទ្វារទាំង ៦ ។*

មានចេតសិកប្រកប១១ គឺ

-អញ្ញសមានាចេតសិក១១ (វៀរវិរិយ ឆន្ទ)

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក ៩ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ១១ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក១១ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក ១១ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៦.ទំ.១៩៧. ពាកុលត្ថេរ ស្ដីអំពី ធ្វើយ៉ាងណា និយាយយ៉ាងនោះ

បុគ្គលណា (មិនធ្វើ) នូវអំពើដែលគួរធ្វើក្នុងកាលមុន ហើយចង់ធ្វើក្នុងកាលក្រោយវិញបុគ្គលនោះ រមែងឃ្លាតចាកឋានៈ ជាសុខផង តែងក្ដៅក្រហាយរឿយៗក្នុងកាល ជាខាងក្រោយផង ។ បុគ្គលធ្វើអំពើណាត្រូវនិយាយតែអំពើនោះ មិនធ្វើអំពើណាមិនត្រូវនិយាយអំពើនោះឡើយ បណ្ឌិតទាំងឡាយ តែងកំណត់ដឹងច្បាស់នូវបុគ្គលកាលមិនធ្វើបានតែនិយាយ ។ សេចក្ដីទុក្ខបានរលត់ទៅក្នុងព្រះនិព្វានណា ព្រះនិព្វាននោះ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់សម្ដែងហើយ ជាគុណជាតិមិនមានសេចក្ដីសោក ប្រាសចាកធូលី ជាទីក្សេមក្សាន្ត នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ដោយប្រពៃមែនពិត ។

ពាក្យគួរចេះ

ខ្លឹមសារមនុស្សនៅត្រង់មានគុណធម៌

ពាក្យគួរដឹង

➪...គុណធម៌ហ្នឹងហើយដែលធ្វើឲ្យមនុស្ស ប្លែកពីសត្វតិរច្ឆាន

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តដួងទី៨

៨-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តំ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលជាអហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧបេក្ខាវេទនា មានការកើតនៅក្នុងទ្វារទាំង ៦ ក៏មាន កើតក្រៅទ្វារ ៦ ក៏មាន ។

មានចេតសិកប្រកប១០ គឺ

-អញ្ញសមានាចេតសិក ១០ (វៀរ វិរិយ បីតិ ឆន្ទ)

ចែកជាខន្ធ

- វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ

-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ

-ចេតសិក ៨ ជាសង្ខារក្ខន្ធ

-ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ១០ ជាធម្មធាតុ

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនោធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក១០ ជាធម្មាយតន

-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក ១០ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៦.ទំ.១៩៧. ធនិយត្ថេរ ស្តីអំពី ស្រឡាញ់ភាពជាសាមណៈ

បើបុគ្គលស្រឡាញ់ក្នុងភាពជាសាមណៈ ប្រាថ្នាដើម្បីរស់នៅស្រួលមិនគប្បីមើលងាយចីវរ ទឹកនិងភោជន ជារបស់សង្ឃទេ ។ បើបុគ្គលស្រឡាញ់ភាពជាសមណៈ ប្រាថ្នារស់នៅស្រួល គប្បីសេពទីដេក និងទីអង្គុយ ដូចជាពស់សេពនូវរន្ធរបស់កណ្តុរ ។ បើបុគ្គលស្រឡាញ់ក្នុងភាពជាសមណៈ ប្រាថ្នាដើម្បីរស់នៅស្រួល គប្បីត្រេកអរដោយបច្ច័យ តាមមានតាមបានផងដែរ គប្បីចម្រើនធម៌ឯកផង ។

តារាងអហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត ៨ ដួង

អហេតុកកុសលវិបាក ៨
- ឧបេក្ខាសហគត៤
  - ចក្ខុវិញ្ញាណ ១
  - សោតវិញ្ញាណ ១
  - ឃានវិញ្ញាណ ១
  - ជីវ្ហាវិញ្ញាណ ១
- សុខសហគត១ { កាយវិញ្ញាណ១
- ឧបេក្ខាសហគត១ { សម្បដិច្ឆន្នចិត្ត ១
- សោមនស្សសហគត១ { សន្តីរណចិត្ត ១
- ឧបេក្ខាសហគត១ { សន្តីរណចិត្ត ១

ពាក្យថាអហេតុកកិរិយាចិត្ត

អហេតុកកិរិយាចិត្ត មកពី (អហេតុក+កិរិយា+ចិត្ត) ចិត្តជាកិរិយាតែជាអហេតុក ។ សេចក្ដីនេះក្នុងដីកាព្រមទាំងយោជនា លោកពន្យល់ថា ត្រឹមតែជាការធ្វើដោយមិនមានការឲ្យផល ឈ្មោះ ថាកិរិយា ។ បានសេចក្ដីថា ក្នុងអហេតុកចិត្តទាំង ៣ ដួងនេះ មានការត្រឹមតែកើតឡើងប៉ុណ្ណោះ មិនអាចញ៉ាំងកម្ម ដើម្បីនឹងញ៉ាំងនូវវិបាកឲ្យកើតឡើងឡើយ ។ សរុបសេចក្ដីមក គឺមិនមានហេតុមិនមានផល គឺចិត្តនេះកើតឡើងដោយឯងៗ ។

ពាក្យគួរកុំភ្លេច

កុំស្លាប់ដូចពស់ កុំរស់ដូចកង្កែប

ពាក្យកាព្យ

កើតមកមួយជាតិ	ធាតុមួយចាន	បានធ្វើល្អ
បុណ្យកំដរ	តជីវិត	ពិតប្រពៃ
ពេលស្លាប់ទៅ	នៅល្អឈ្មោះ	រស់មានន័យ
អ្នកដទៃ	លៃលកគ្រាប់	ច្បាប់គំរូ ។

ដោយលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវង្ស

អហេតុកកិរិយាចិត្តដួងទី១

១-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោធាតុ អហេតុកកិរិយាចិត្តំ

មនោធាតុដែលជាកិរិយាចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧបេក្ខាវេទនា កើតតាមបញ្ចទ្វារមុនបញ្ចវិញ្ញាណ, ឬចិត្តនេះហៅម៉្យាងទៀតថា បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ក៏បាន ។

មានចេតសិកប្រកប១០ គឺ

-អញ្ញសមានាចេតសិក ១០ (វៀរ វិរិយ បីតិ ឆន្ទ)

ចែកជាខន្ធ

- វេទនាចេតសិក ជាវេទនាខន្ធ
-សញ្ញាចេតសិក ជាសញ្ញាខន្ធ
- ចេតសិក ៨ ជាសង្ខារក្ខន្ធ
- ចិត្តដួងនេះ ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ១០ ជាធម្មធាតុ
-ចិត្តដួងនេះ ជាមនោធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក១០ ជាធម្មាយតន
-ចិត្តដួងនេះ ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក ១០ ជាទុក្ខសច្ច
-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត

បញ្ចទ្វារាវជ្ជនៈ មកពី (បញ្ច + ទ្វារ + អាវជ្ជន) ប្រែថា ពិចារណាអារម្មណ៍ក្នុងបញ្ចទ្វារ គឺទ្វារ៥ ។ ជាកិរិយាមនោធាតុ កាលបើបញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត មិនកើតឡើងសិនទេ វិញ្ញាណ ៥ ក៏មិនអាចកើតឡើងបាន ។ កាលណាចិត្តជាអាវជ្ជនៈកើតរលត់ហើយចិត្តដទៃៗ ក៏កើតឡើងរលត់ជាប់បន្តគ្នារហូតអស់អាយុ នៃអារម្មណ៍ដែលកើតឡើងម្តង នេះហៅថាចិត្តនិយាម គឺសេចក្តីពិតប្រាកដនៃចិត្ត ។

បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តនេះ ជាអហេតុកកិរិយាចិត្តកើតឡើងព្រោះអារម្មណ៍ដែលជារូបមកប៉ះខ្ទប់ នឹងបសាទរូប ជាបច្ច័យ ។ បើបញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តទទួលអារម្មណ៍តាមផ្លូវភ្នែក ក៏ហៅថាចក្ខុទ្វារាវជ្ជនៈ បើទទួលអារម្មណ៍តាមផ្លូវត្រចៀក ក៏ហៅថា សោតទ្វារាវជ្ជនៈ បើទីទួលអារម្មណ៍តាមផ្លូវច្រមុះ ក៏ហៅថាឃានទ្វារាវជ្ជនៈ បើទទួលអារម្មណ៍តាមផ្លូវអណ្តាត ក៏ហៅថា ជីវ្ហាទ្វារាវជ្ជនៈ បើទទួលអារម្មណ៍តាមផ្លូវកាយក៏ហៅថា កាយទ្វារាវជ្ជនៈ រួមទាំង ៥ ទ្វារ ហៅថា បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ។

(ដីការពន្យល់ថា) ឈ្មោះថា «បញ្ចទ្វារាវជ្ជនៈ» ព្រោះអត្ថថារមែងនឹកដល់អារម្មណ៍ ដែលប៉ះខ្ទប់ត្រូវទ្វារ៥ មានចក្ខុទ្វារជាដើម គឺធ្វើដំណើរនៅក្នុងអារម្មណ៍ ដែលប៉ះខ្ទប់នោះ ឬ ថា

ញ៉ាំងចិត្តសន្តានឲ្យបង្អោនទៅកាន់វិថីចិត្ត មិនព្រមឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចភវង្គបានដល់ចិត្ត គឺអហេតុកមនោធាតុ ចំណែកកិរិយា ។

លក្ខណាទិចតុករបស់បញ្ចទ្វារាវជ្ជនៈ

- **ចក្ខុវិញ្ញាណាទិបុរេចល រូបាទិវិជាន ន លក្ខណា** មានការនាំមុខនៃវិញ្ញាណមានចក្ខុវិញ្ញាណជាដើម ហើយដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍មានរូបជាដើម ជាលក្ខណៈ
- **អាវជ្ជន រសា** មានការរំពឹង ឬនឹករកនូវអារម្មណ៍ជាកិច្ច
- **រូបាទិ អភិមុខីភាវ បច្ចុប្បដ្ឋានា** ជាធម្មជាតិមានមុខតម្រង់ទៅរកអារម្មណ៍ មានរូបជាដើមជាផល
- **ភវង្គ វិច្ឆេទ បទដ្ឋានា** មានការដាច់ខ្សែនៃភវង្គជាហេតុជិត ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៦០.សីហាថេរី ស្ដីអំពី សុខចិត្តចងក ព្រោះមិនចង់សឹក

កាលពីដើមអាត្មាអញត្រូវកាមរាគៈបៀតបៀន ជាអ្នកមានចិត្តរវើរវាយ មិនលុះក្នុងអំណាចនៃភាវនាចិត្ត ព្រោះធ្វើទុកក្នុងចិត្តមិនជាឧបាយនៃប្រាជ្ញា ។ អាត្មាអញលុះត្រូវកិលេសទាំងឡាយរួបរឹតហើយ ជាអ្នកលុះក្នុងអំណាចនៃចិត្ត ដែលប្រកប

ដោយភាគៈ ក៏មិនបានសេចក្តីស្ងប់ចិត្តឡើយ អាត្មាអញទៅជាស្គមស្ងេកស្ងាំង ស្អាប់សម្បុរប្រព្រឹត្តមកអស់៧ឆ្នាំហើយ អាត្មាអញដល់សេចក្តីទុក្ខក្រៃពេក មិនបានសេចក្តីសុខទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ។ ព្រោះមិនមានសេចក្តីសុខនោះ អាត្មាអញចង់កក្នុងទីនេះប្រសើរជាង ត្រង់ការវិលទៅកាន់ភេទជោកទាបវិញ មិនប្រសើរឡើយ អាត្មាអញបានធ្វើអន្ទាក់យ៉ាងមាំ ចងនឹងមែកឈើ ដាក់អន្ទាក់ត្រង់ក ក៏ស្រាប់តែចិត្តរបស់អាត្មាអញ រួចស្រឡះ ។

<u>*ពាក្យគួរគិត*</u>

ល្អ និង អាក្រក់មួយណា ងាយធ្វើជាង ?

<u>*ពាក្យពិតពិចារណា*</u>

ជាទូទៅមនុស្សយើងចូលចិត្តសម្លឹងឃើញ តែចំពោះផ្នែកអាក្រក់តែប៉ុណ្ណោះ ទៅតាមផ្លូវកាយ វាចា និងចិត្ត។ ម្លោះហើយក៏បានចោទទៅក្នុងបញ្ហានេះថា អំពើអាក្រក់មនុស្សទាំងឡាយងាយធ្វើជាង <u>*ឧទាហរណ៍*</u> ដូចជាសម្លាប់សត្វ លួចទ្រព្យអ្នកដទៃ ។ល។ ប៉ុន្តែបានជាភ្លេចថា មនុស្សល្អទាំងឡាយលំបាកធ្វើណាស់ ចំពោះអំពើអាក្រក់ តែផ្ទុយទៅវិញ អំពើល្អមនុស្សល្អចូលចិត្តណាស់ សប្បាយចិត្តនឹងធ្វើទៀតផង ។

អហេតុកកិរិយាចិត្តដួងទី២

២.ឧបេក្ខាសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អហេតុក-កិរិយាចិត្តំ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលជាអហេតុកកិរិយាចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧបេក្ខាវេទនា កើតតាមបញ្ចទ្វារធ្វើវោដ្ឋវនកិច្ច (កិច្ចកំណត់ដឹងនូវអារម្មណ៍ខាងមុខ សន្តីរណកិច្ច គឺកិច្ចពិចារណាអារម្មណ៍)។ បើនៅក្នុងមនោទ្វារ គឺទ្វារចិត្តធ្វើអាវជ្ជនកិច្ច (គឺកិច្ច រំពឹងនឹករកអារម្មណ៍) ជាបឋម ខណៈចិត្តក្នុងមនោទ្វារ។ ចិត្តនេះ ហៅថា មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្តក៏បាន ។

មានចេតសិកប្រកប១១ គឺ

-អញ្ញសមានាចេតសិក១១ (វៀរ បីតិ ឆន្ទ)

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក	ជាវេទនាខន្ធ
-សញ្ញាចេតសិក	ជាសញ្ញាខន្ធ
-ចេតសិក ៩	ជាសង្ខារក្ខន្ធ
-ចិត្តដួងនេះ	ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ១១	ជាធម្មធាតុ
-ចិត្តដួងនេះ	ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក១១	ជាធម្មាយតន
-ចិត្តដួងនេះ	ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក ១១ ជាទុក្ខសច្ច

-ចិត្តដួងនេះ ជាទុក្ខសច្ច ។

មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្ត

មនោទ្វារាវជ្ជន មកពី (មនោ + ទ្វារ + អាវជ្ជន) ប្រែថា ពិចារណាអារម្មណ៍ តាមផ្លូវមនោទ្វារ ។

កាលណាអារម្មណ៍ តាមផ្លូវមនោបញ្ចទ្វារ មានចក្ខុទ្វារជាដើមរលត់ហើយ មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ក៏ដឹងអារម្មណ៍បន្ត។ មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្តអាចដឹងបញ្ញត្តិផ្សេងៗ បានច្រើនណាស់ ដឹងអារម្មណ៍ក៏បាន រូបដទៃៗទៀតក៏បាន ទាំងចិត្តចេតសិក និងនិព្វានក៏បាន ។

កាលណាមនោទ្វារាវជ្ជនចិត្តនេះ ធ្វើកិច្ចស្រេចហើយ ចិត្តដែលកើតតពីនោះ ជាកុសលចិត្តក៏មាន ជាអកុសលចិត្តក៏មាន ជាមហាកិរិយាចិត្តក៏មាន ។ កិច្ចរបស់មនោទ្វារាវជ្ជន គឺពិចារណាអារម្មណ៍ទាំង ៦ និងធ្វើកិច្ចកំណត់អារម្មណ៍ តាមផ្លូវបញ្ចទ្វារ ហៅថា វោដ្ឋវនចិត្ត ។ (ដីកាពន្យល់ថា) ភវង្គចិត្តដែលជា អនន្តរប្បច្ច័យ (ការរលត់ទៅរបស់ចិត្តដួងមុនជាបច្ច័យ ឲ្យកើតចិត្តដួងបន្ទាប់ មិនមានចិត្តដទៃៗខ័ណ្ឌ ហៅថា «អនន្តរប្បច្ច័យ ») ដល់អាវជ្ជនៈឈ្មោះថា «មនោទ្វារ» ព្រោះសេចក្តីជាច្រកផ្លូវនៃការប្រព្រឹត្តទៅរបស់វិថីចិត្តទាំងឡាយ ។

ឈ្មោះថា «មនោទ្វារាវជ្ជន» ក៏ព្រោះអត្ថថារមែងនឹកដល់អារម្មណ៍ជាកាន់គន្លង ហើយទាក់ទងជាមួយអារម្មណ៍ ដែលឃើញ បានឮប៉ះខ្ទប់ជាដើម តាមផ្លូវមនោទ្វារនោះ ឬថាញ៉ាំងចិត្តសន្តានឱ្យបង្អោនទៅ ដូចន័យដែលបានពោលហើយនោះឯងបានដល់ចិត្ត គឺអហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុ ចំណែកកិរិយាដែលសហគតដោយឧបេក្ខា ក៏ចិត្តដួងនេះលោកអាចារ្យហៅថា «វោដ្ឋវន» ព្រោះអត្ថថា កំណត់អារម្មណ៍តាមសន្តីរណចិត្ត បានពិចារណាហើយនូវផ្លូវបញ្ចទ្វារ ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៨៧. ឧប្បលវណ្ណាថេរី. ស្តីអំពី ទោសរបស់កាម

យើងទាំងពីរនាក់ គឺមាតានិងកូនស្រី មានប្តីជាមួយគ្នា (ភរិយារួមប្តី) សេចក្តីតក់ស្លុត សេចក្តីព្រឺរោម អស្ចារ្យចំឡែក កើតមានដល់ខ្ញុំនោះ។ (ឧប្បលវណ្ណាថេរីពោលថា) ថ្វីយកាមទាំងឡាយ ជារបស់មិនស្អាត មានក្លិនអាក្រក់ ដូចជាបន្លាច្រើនយ៉ាងដែលនាំយើងទាំងពីរនាក់ គឺមាតា និងកូន ឲ្យជាភរិយាជាមួយគ្នា ។ លុះខ្ញុំឃើញទោសក្នុងកាមទាំងឡាយ ហើយឃើញនេក្ខម្មថា ជារបស់ក្សេម ទើបចេញចាកផ្ទះក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះចូលកាន់ផ្នួស ។ ខ្ញុំដឹង

នូវបុព្វេនិវេស ឯទិព្វចក្ខុនិងចេតោបរិយញ្ញាណ ខ្ញុំជម្រះហើយ ទិព្វសោតជាតុខ្ញុំជម្រះហើយដែរ។ ទាំងឫទ្ធិខ្ញុំបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ការអស់ទៅនៃអាសវៈខ្ញុំបានដល់ហើយ អភិញ្ញា ៦ ខ្ញុំបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ពុទ្ធសាសនាខ្ញុំបានធ្វើហើយ ។ ខ្ញុំនិម្មិត្តនូវរថទឹមសេះ៤ ដោយឫទ្ធិ ហើយថ្វាយបង្គំព្រះបាទទាំងគូរនៃព្រះពុទ្ធដ៏មានសិរីជាទីពឹងនៃសត្វលោក ។

(មារមានចិត្តបាបពោលថា) នាងជាស្រីម្នាក់ឯង ចូលមកកាន់ដើមរាំងភ្នំ ដែលនៅចុងមានផ្ការីកស្កុះស្កាយ ហើយឈរនៅទៀបគល់ឈើ បុគ្គលណាមួយជាគម្រប់ពីរ របស់នាងក៏មិនមាននៃស្រីពាល នាងមិនខ្លាចអ្នកលេងទេឬ?

(ឧប្បលវណ្ណាថេរី ពោលថា) បើទុកជាអ្នកលេងទាំងឡាយមួយរយ ឬមួយពាន់ ជាបុគ្គលមានសភាពយ៉ាងនេះ មកជួបជុំគ្នាក៏រោមរបស់យើងមិនព្រឺព្រួច មិនញាប់ញ័រ នៃមារ អ្នកម្នាក់ឯងនឹងធ្វើនូវអ្វីដល់យើងកើត។ យើងនេះនឹងបាត់ទៅ ឬនឹងចូលទៅកាន់ពោះរបស់អ្នកក៏បាន ឬបើទុកជាឈរនៅក្បែរចន្លោះចិញ្ចើមរបស់អ្នក ក៏អ្នកមើលមិនឃើញយើងឈរដែរ ។ យើងជាស្រីដែលស្ទាត់ក្នុងអធិចិត្តឥទ្ធិបាទទាំងឡាយ យើងបានចម្រើនហើយដោយប្រពៃ អភិញ្ញា ៦ យើងបានធ្វើហើយ ។ កាមទាំងឡាយប្រៀបដោយលំពែងនិងឈើស្រួចសម្រាប់ចិញ្ច្រាំនូវខន្ធទាំងឡាយ

អ្នកពោលនូវតម្រេកក្នុងកាមណា ឥឡូវនេះ តម្រេកក្នុងកាមនោះ មិនមែនជាតម្រេករបស់យើងឡើយ ។ សេចក្តីរីករាយក្នុងកាមទាំងអស់យើងបានកំចាត់ចេញហើយ គំនរនៃងងឹត (អវិជ្ជា) យើងបានទំលាយចោលហើយ នែមារមានចិត្តបាប អ្នកចូរដឹងយ៉ាងនេះចុះ នែមារថោកទាប អ្នកយើងកំចាត់ចេញហើយ ។

អហេតុកកិរិយាចិត្តដួងទី ៣

៣-សោមនស្សសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អហេតុកកិរិយាចិត្តំ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលជាអហេតុកកិរិយាចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងសោមនស្សវេទនាកើតក្នុងទ្វារ ៦ ធ្វើជវនកិច្ចតែម្យ៉ាង។ ជាចិត្តរបស់ព្រះអរហន្តដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងការញញឹម ឬហៅ ម្យ៉ាងទៀតថាហសិតុប្បាទចិត្តក៏បាន ។

មានចេតសិកប្រកប១២ គឺ

-អញ្ញសមានាចេតសិក១២ (វៀរឆន្ទ)

ចែកជាខន្ធ

-វេទនាចេតសិក	ជាវេទនាខន្ធ
-សញ្ញាចេតសិក	ជាសញ្ញាខន្ធ
-ចេតសិក ១០	ជាសង្ខារកខន្ធ
-ចិត្តដួងនេះ	ជាវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ចែកជាធាតុ

-ចេតសិក ១២	ជាធម្មធាតុ
-ចិត្តដួងនេះ	ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ

ចែកជាអាយតន

-ចេតសិក១២	ជាធម្មាយតន
-ចិត្តដួងនេះ	ជាមនាយតន

ចែកជាសច្ច

-ចេតសិក ១២	ជាទុក្ខសច្ច
-ចិត្តដួងនេះ	ជាទុក្ខសច្ច ។

ហសិតុប្បាទចិត្ត

ហសិតុប្បាចិត្ត មកពី (ហសិត +ឧប្បាទ+ចិត្ត) ប្រែមកថា ការកើតឡើងនៃចិត្តញញឹម ។

ហសិត ប្រែមកថា រីករាយ ញញឹមញញែម

ឧប្បាទ ប្រែមកថា ការកើតឡើង

ហសិតុប្បាទចិត្តនេះ ជាចិត្តរបស់ព្រះអរហន្តកើតព្រម នឹងសោមនស្សវេទនា ជាចិត្តដែលធ្វើរូបឲ្យញញឹមញញែម ។ ដូចរឿងព្រះមហាមោគ្គល្លានឃើញប្រេត ដែលកំពុងទទួលទុក្ខវេទនា ការឃើញនោះ ឃើញបានដោយកិរិយាអភិញ្ញាចិត្ត ដែល

ប្រព្រឹត្តទៅព្រមនឹងការពិចារណាថា សភាពបែបនេះលែងកើតមានដល់អាត្មាអញទៀតហើយ ហសិតុប្បាទចិត្តក៏កើតឡើង ។

ក្នុង (គម្ពីរសុពោធាលង្ការ) បានពោលពីការសើចញញឹមញញែមមាន៦ យ៉ាងគឺ:

១.សិត ញញឹមមិនឃើញធ្មេញ ជាការញញឹមនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ។

២.ហសិត ញញឹមល្មមឃើញធ្មេញ ជាការញញឹមនៃព្រះអរហន្តនៃព្រះអនាគាមី នៃព្រះសកទាគមី នៃព្រះសោតាបន្ន និងនៃបុថុជ្ជន្ន ។ ការញញឹមនេះក្រៅពីព្រះអរហន្តហើយ រមែងប្រកបដោយហេតុបុណ្យ ឬ ដោយហេតុបាប ។

៣.វិហសិត សើចឮសំឡេងស្រាលៗ កើតនឹងចិត្តរបស់បុថុជ្ជន និងព្រះអរិយ ៣ពួក (វៀរព្រះ អរហន្ត) ។

៤.អតិហសិត សើចឮសំលេងខ្លាំង កើតចំពោះបុថុជ្ជនព្រះសោតាបន្ន ព្រះសកទាគាមី ។

៥.ឧបហសិត សើចរហូតដល់កាយញ័រ ។

៦.អបហសិត សើចរហូតដល់ហូរទឹកភ្នែក ជាការសើចរបស់បុថុជ្ជន ។

សិតៈនិង**ហសិតៈ** ជាការញញឹមរបស់ព្រះអរហន្តជាចិត្តញញឹមដោយមិនប្រកាន់មាំក្នុងអារម្មណ៍ ដូចជាការសើចរបស់បុគ្គលដទៃៗទៀតឡើយ ចិត្តនេះទើបមានកម្លាំងខ្សោយជាចិត្តពិសេសហៅថាហសិតុប្បាទចិត្ត ។ កាលដែលចិត្តមានកម្លាំងតិចតួច នេះឯងទើបជាអហេតុកចិត្ត ចំណែកចិត្តសើចដទៃៗជាសហេតុកចិត្ត។

(ដីកាពន្យល់ថា) ឈ្មោះថា «**ហសិតុប្បាទ**» ព្រោះអត្ថថាញុំាងការញញឹមញញែមឲ្យកើតឡើង បានដល់ចិត្តគឺអហេតុក-មនោវិញ្ញាណធាតុជាកិរិយា ដែលជាហេតុត្រឹមតែអាការៈរីករាយក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយ ដែលមិនគ្រោតគ្រាតនៃព្រះអរហន្ត ។

(យោជនាពន្យល់ថា) ពាក្យថា «ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយដែលមិនគ្រោតគ្រាត» បានដល់ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅស្ថានទី ដែលសមគួរដល់ការប្រារព្ធការព្យាយាមជាដើម ។

លក្ខណាទិចតុករបស់ហសិតុប្បាទចិត្ត

- **ឆឡារម្មណា វិជានន លក្ខណា** មានការដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ ៦ជាលក្ខណៈ

- **កិច្ចវសេន អរហតំ អនុឡាលសុ វត្ថុសុ ហសិតុប្បាទនរសា** មានការញញឹមញញែមក្នុងវត្ថុទាំងឡាយ ដែល

មិនជាល្អអ្វីទេ កើតមានដល់ចំពោះព្រះអរហន្តទាំងឡាយ ដោយអំណាចនៃកិច្ច ជាកិច្ច

- **ឥច្ឆាភាវ បច្ចុប្បដ្ឋានា** មានសភាពជាយ៉ាងនោះឯង គឺហសិតុប្បាទជាផល

- **ឯកន្តតោ ហទយវត្ថុ បទដ្ឋានា** មានហទយវត្ថុប៉ុណ្ណោះ ជាហេតុជិត។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៧.ទំ.១៩១.អម្ពបាលីថេរី ស្ដីអំ ពីពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល

កាលពីដើមសក់របស់ខ្ញុំមានចុងង មានពណ៌ខ្មៅប្រាកដស្មើ ដោយស្លាបនៃកន្ធង់ ឥឡូវនេះសក់ទាំងឡាយនោះ ប្រាកដស្មើ ដោយសម្បកធ្មៃ និងសម្បកក្រចៅ ព្រោះតែជរាព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល។

កាលពីដើម សំណុំសក់របស់ខ្ញុំពេញដោយផ្កា ហាក់ដូចជាប្រអប់ដាក់គ្រឿងក្រអូបដែលគេអប់ (ឥឡូវនេះ) សំណុំសក់នោះមានក្លិនដូចជាក្លិននៃរោមទន្សាយ ព្រោះតែជរាព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល។

កាលពីដើម សក់របស់ខ្ញុំវិចិត្រដោយក្រាសនឹងស្នៀតសក់ល្អលើសលប់ ដូចជាព្រៃឫស្សីដុះស្អាប់ល្អ ឥឡូវនេះសក់នោះ

ល្បោះល្បើលក្នុងសីសប្រទេសនោះ ព្រោះតែជរាព្រះពុទ្ធដីការបស់ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម សក់របស់ខ្ញុំល្អិត មានក្លិនក្រអូបស្អិតស្អាងដោយក្រាសមាស ប្រដាប់ដោយផ្គងទាំងឡាយ ដ៏ល្អត្រកាល ឥឡូវនេះ សក់នោះថ្លែកព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ចិញ្ចើមទាំងឡាយរបស់ខ្ញុំស្អាតល្អ ដូចជាគំនូសដែលជាងរចនាល្អ ឥឡូវនេះចិញ្ចើមទាំងនោះយុរយារ ដោយអាការៈជ្រីវជ្រួញ ព្រោះតែជរាព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គពោលពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ភ្នែកទាំងឡាយមានសម្បុរថ្លាខៀវស្រងាត់រុងរឿងល្អក្រឡង់ ដូចជាកែវមណី ឥឡូវនេះ ភ្នែកទាំងនោះ ត្រូវជរាញាំញីក៏បែរជាមិនល្អ ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល។

ច្រមុះរបស់ខ្ញុំប្រាកដស្មើដោយជម្បារមាស ដែលគេមូរដ៏ល្អល្អក្នុងកាលនៃខ្លួននៅក្រមុំ ឥឡូវនេះច្រមុះនោះ ហាក់ដូចជាទ្រុឌទ្រោមព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ស្បែកត្រចៀកទាំងឡាយរបស់ខ្ញុំ ហាក់ដូចជាជម្ពូរមាស ដែលជាងធ្វើល្អហើយ ដែលសម្រេចហើយដោយប្រពៃ ឥឡូវនេះ ស្បែកត្រចៀកទាំងនោះយុរយារ ដោយអាការៈជ្រីវជ្រួញព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ធ្មេញទាំងឡាយរបស់ខ្ញុំល្អណាស់ ប្រាជកស្មើដោយពណ៌នៃផ្កាត្រនៀងក្រពុំ ឥឡូវនេះធ្មេញទាំងនោះ បាក់មានពណ៌លឿងដូចជាស្រូវដំណើបព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម សម្ដីដែលខ្ញុំនិយាយពីរោះ ដូចជាសំដីមេតាវៅដែលហើរទៅកាន់ព្រៃស្រោងក្នុងព្រៃ ឥឡូវនេះ សម្ដីនោះស្អកស្អាព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ករបស់ខ្ញុំល្អ ដូចជាស័ង្ខមាស ដែលជាងខាត់ហើយដោយល្អ ឥឡូវនេះកនោះបាក់ឱនព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ដើមដៃរបស់ខ្ញុំទាំងពីរល្អ ដូចជាសសរខឿនដែលជាងលញ់ហើយ ឥឡូវនេះដើមដៃទាំងនោះ ដូចជាស័ង្ខបែក

ហើយព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល។

កាលពីដើម ដៃទាំងឡាយរបស់ខ្ញុំមានចិញ្ចៀនល្អប្រដាប់ដោយមាសសមរម្យល្អ ឥឡូវនេះ ដៃទាំងនោះដូចជាមើមដំឡូងយារព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល។

កាលពីដើម ដោះទាំងពីររបស់ខ្ញុំពេញលេញមូលក្បំកៀកគ្នាមានសណ្ឋានដ៏ត្រង់ល្អណាស់ ឥឡូវនេះ ដោះទាំងនោះមិនមានទឹក ជ្រាយបាក់សំយុងចុះដូចជាបំពង់ទឹក ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោល នូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម កាយរបស់ខ្ញុំល្អស្រល់ ដូចជាផែនក្តារមាសដែលគេខាត់ហើយដោយប្រពៃ ឥឡូវនេះ កាយនោះប្រែប្រួលដោយអាការៈជ្រីវជ្រួញដ៏ល្អិត ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ភ្លៅទាំងពីររបស់ខ្ញុំល្អល្អះ ដូចជាប្រមោយនៃដំរីដ៏ប្រសើរ ឥឡូវនេះ ភ្លៅទាំងនោះដូចជាថ្នាំងឬស្សីព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ស្មងទាំងឡាយរបស់ខ្ញុំ ប្រដាប់ដោយស្រោមជាវិការៈនៃមាស ដែលគេប៉ាក់ជិតស្និតល្អណាស់ ឥឡូវនេះ ស្មង

ទាំងនោះដូចជាដើមល្វ ព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

កាលពីដើម ជើងទាំងពីររបស់ខ្ញុំល្អ ដូចជាទ្រនាប់ជើងដែលគេញាត់ ហើយដោយប៉ុយរកា ឥឡូវនេះ ជើងទាំងនោះប្រេះបែកជ្រីវជ្រួញ ព្រោះតែជរា ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោលនូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

គ្រោងកាយ មានសភាពដូច្នេះនេះ គ្រាំគ្រាជាលំនៅនៃសេចក្ដីទុក្ខច្រើនប្រការ គ្រោងកាយនោះ ដូចជាផ្ទះចាស់ដែលមានគ្រឿងបូកលាបជ្រុះចុះ ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គពោល នូវពាក្យពិតមិនប្រែប្រួល ។

<u>ពាក្យគួរដឹង</u>

អំពើល្អ មនុស្សល្អធ្វើបានដោយងាយ

ឧប្បត្តិហេតុនៃអហេតុកចិត្ត

ឧប្បត្តិហេតុ គឺហេតុដែលកើតឡើងនៃ អហេតុចិត្ត ១៨ ដួង ។ ក្នុងអដ្ឋកថា ឈ្មោះអដ្ឋសាលនីសម្តែងទុកថា ៖

ហេតុឲ្យកើតចក្ខុវិញ្ញាណ២ដួងមាន ៤គឺ

១.អសម្ភិន្នត្តា ចក្ខុស្ស *ព្រោះចក្ខុបសាទមិនទាន់បែកធ្លាយ*

២.អាបាថគតត្តា រូបានំ *ព្រោះរូបមកកាន់គន្លង*

៣.អាលោក សន្និស្សិតំ *អាស្រ័យដោយពន្លឺ*

៤. មនសិការ ហេតុកំ *មានមនសិការជាហេតុ ។*

ចំពោះហេតុបច្ច័យទាំង ៤ នោះ ចក្ខុនៃអ្នកស្លាប់គឺចក្ខុនៃអ្នកមានជីវិតដែលរលត់ក្តី ឬ ចក្ខុដែលត្រូវទឹកប្រម៉ាត់ ឬ ដែលត្រូវស្លេស្ម ឬ លោហិតបាំងបិទក្តី ដែលមិនអាចជាបច្ច័យដល់ចក្ខុវិញ្ញាណ ឈ្មោះថាបែកធ្លាយហើយ ប៉ុន្តែបើនៅជាបច្ច័យបាន ឈ្មោះថា មិនទាន់បែកធ្លាយ ។

សូម្បីចក្ខុបសាទ មិនទាន់បែកធ្លាយក៏ដោយ ប៉ុន្តែបើរូបារម្មណ៍ (វណ្ណរូប ពណ៌) នៅមិនទាន់មកកាន់គន្លង នឹងចក្ខុបសាទទេ ចក្ខុវិញ្ញាណក៏កើតឡើងមិនបាន ។

ប្រសិនបើរូបារម្មណ៍នោះ មកកាន់គន្លងហើយ ប៉ុន្តែបច្ច័យដែលអាស្រ័យ គឺពន្លឺមិនមានចក្ខុវិញ្ញាណ ក៏កើតឡើងមិនបាន ។

ប្រសិនបើពន្លឺដែលជាបច្ច័យនោះមានប៉ុន្តែកិរិយាមនោធាតុ មិនញ៉ាំងភវង្គឱ្យផ្លាស់ប្តូរទៅទេ ចក្ខុវិញ្ញាណក៏កើតឡើងមិនបាន។

កាលណាកិរិយាមនោធាតុ ញ៉ាំងភវង្គឲ្យផ្លាស់ប្តូរទៅបានចក្ខុ-វិញ្ញាណ ទើបឡើងធ្វើទស្សនកិច្ច (កិច្ចឃើញរូប) ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ កាលបើកើតឡើង រមែងកើតឡើងព្រមដោយសម្បយុត្តធម៌ទាំង ឡាយ ដោយពិតដូច្នេះហើយទើបពោលថា ចក្ខុវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យ ៤ ប៉ុណ្ណោះ ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.២៨. គាថាធម្មបទ ស្តីអំពី ការធ្វើចិត្តឱ្យត្រង់

ផន្ទនំ ចបលំ ចិត្តំ ទុរក្ខំ ទុន្និវារយំ
ឧជុំ ករោតិ មេធាវី ឧសុការោវ តេជនំ ។
វារិជោវ ថលេ ខិត្តោ ឱកមោកតឧព្ភតោ
បរិផន្ទតិទំ ចិត្តំ មារធេយ្យំ បហាតវេ ។

អ្នកប្រាជ្ញតែងធ្វើចិត្តដែលញាប់ញ័រ ឃ្លេងឃ្លោង រក្សាបាន ដោយកម្រហាមឃាត់បានដោយលំបាក ឱ្យជាចិត្តត្រង់បាន ដូច អ្នកធ្វើព្រួញពត់ព្រួញឱ្យត្រង់ ។ ចិត្តនេះ ដែលបុគ្គលលើកឡើង ចាកអាល័យគឺកាមគុណ ៥ បោះទៅក្នុងវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ដើម្បី លះបង់នូវវដ្តជាទីនៅនៃមារ រមែងញាប់ញ័រដូចត្រី ដែលឡើង ចាកទីនៅគឺទឹក បោះទៅលើគោក ដូច្នោះឯង ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្តែង មានប្រារព្ធចំពោះមេឃិយត្ថេរ

លក្ខណាទិចតុករបស់ចក្ខុវិញ្ញាណ

-ចក្ខុសន្និស្សិត រូបាវិជាននលក្ខណំ *មានការដឹងរូបារម្មណ៍បានអាស្រ័យចក្ខុបសាទជា លក្ខណៈ*

-រូបមត្តារម្មណ រសំ *មានការដឹងអារម្មណ៍ត្រឹមតែរូបារម្មណ៍ ជាកិច្ច*

-រូបាភិមុខភាវ បច្ចុប្បដ្ឋានំ *មានការសំដៅមុខចំពោះរូបារម្មណ៍ ជាផល*

-រូបារម្មណាយ កិរិយាមនោធាតុយា អបគមន បទដ្ឋានំ *មានការមិនប្រាសទៅ នៃកិរិយាមនោធាតុ ជាហេតុជិត ។*

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.២៨. គាថាធម្មបទ ស្តីអំពី ចិត្តជាធម្មជាតិស្រាល

ទុន្និគ្គហស្ស លហុនោ យត្ថ កាមនិបាតិនោ
ចិត្តស្ស ទមថោ សាធុ ចិត្តំ ទន្តំ សុខាវហំ ។

ការទូន្មានចិត្ត ដែលសង្កត់សង្កិនបានដោយលំបាក ជាធម្មជាតិស្រាលរហ័ស មានប្រក្រតីធ្លាក់ចុះទៅតាមសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងអារម្មណ៍ណាមួយ រមែងជាគុណញុំាងប្រយោជន៍ឱ្យសម្រេច ព្រោះថាចិត្ត ដែលហ្វឹកហ្វឺនអប់រំបានហើយរមែងនាំមកនូវសេចក្តីសុខ ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្ដែងប្រាប់ពួចំពោះភិក្ខុមួយរូប

ហេតុឱ្យកើតសោតវិញ្ញាណ២ដួចមាន ៤គឺ

១.អសម្ភិន្នត្តា សោតស្ស *ដោយសោតនោះនៅមិនទាន់បែកធ្លាយ*

២.អាបាថគតត្តា សទ្ទានំ *ដោយសំឡេងទាំងឡាយមកកាន់គន្លង*

៣.អាកាស សន្និស្សិតំ *អាស្រ័យអាកាស (លំហ)*

៤.មនសិការ ហេតុកំ *មានមនសិការជាហេតុ ។*

បណ្ដាបច្ច័យទាំង ៤ នោះ ពាក្យថា អាស្រ័យអាកាស គឺសោតវិញ្ញាណនោះ បានអាស្រ័យនូវអាកាសទើបកើតឡើង វៀរនូវអាកាសហើយកើតមិនបាន ព្រោះកាលណាបុគ្គលបិទរន្ធត្រចៀកជិតសោតវិញ្ញាណ ក៏មិនអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន ។ ពាក្យដែលក្រៅពីនេះ គប្បីជ្រាបដោយន័យ ដែលបានពោលហើយក្នុងរឿងចក្ខុវិញ្ញាណ ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.២៩. គាថាធម្មបទ ស្ដីអំពី ចិត្តជាធម្មជាតិល្អិត

សុទុទ្ទសំ សុនិបុណំ យត្ថ កាមនិបាតិនំ
ចិត្តំ រក្ខេថ មេធាវី ចិត្តំ គុត្តំ សុខាវហំ ។

អ្នកមានប្រាជ្ញាគួររក្សាចិត្ត ដែលឃើញដោយកម្រក្រៃពេក ដែលល្អិតពេកណាស់ មានប្រក្រតីធ្លាក់ចុះទៅតាមសេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងអារម្មណ៍ណាមួយ ព្រោះថាចិត្តដែលគេរក្សាបានហើយ រមែងនាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្ដែងប្រារព្ធចំពោះឧកណ្ឋិតភិក្ខុ

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់សោតវិញ្ញាណ

-**សោត សន្និស្សិត សទ្ទវិជានន លក្ខណំ** *មានការដឹងនូវសទ្ទារម្មណ៍បានអាស្រ័យសោតបសាទជាលក្ខណៈ*

-**សទ្ទមត្តារម្មណ រសំ** *មានការដឹងត្រឹមតែសទ្ទារម្មណ៍ជាកិច្ច*

-**សទ្ទាភិមុខភាវ បច្ចុប្បដ្ឋានំ** *មានការសំដៅមុខចំពោះសទ្ទារម្មណ៍ ជាផល*

-**សទ្ទារម្មណាយ កិរិយាមនោធាតុយា អបគមន បទដ្ឋានំ** *មានការមិនប្រាសទៅនៃកិរិយាមនោធាតុ ជាហេតុជិត។*

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.២៩ គាថាធម្មបទ.ស្ដីពី ចិត្តត្រាច់ទៅតែឯង

ទូរង្គមំ ឯកចរំ អសរីរំ គុហាសយំ

យេ ចិត្តំ សញ្ញមេស្សន្តិ មោក្ខន្តិ មារពន្ធនា

អ្នកទាំងឡាយ នឹងសង្រួមចិត្តដែលទៅឆ្ងាយ ជាចិត្តត្រាច់ទៅតែឯងមិនមានសរីរៈ មានគុហាគឺមហាភូតរូប ៤ ជាទីអាស្រ័យ នៅអ្នកទាំងនោះឯង រមែងរួចចាកចំណងនៃមារ ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធសម្តែងប្រារព្ធចំពោះភាគិនេយ្យសង្ឃរក្ខិតត្ថេរ

ហេតុឱ្យកើតឃានវិញ្ញាណ ២៨ួប មាន ៤ គឺ

១.អសម្ភិន្នត្តា ឃានស្ស *ដោយឃានបសាទនូវមិនទាន់បែកធ្លាយ*

២.អាបាថគតត្តា គន្ធានំ *ដោយក្លិនទាំងឡាយមកកាន់គន្លង*

៣.វាយោ សន្និស្សិតំ *អាស្រ័យវាយោ (ខ្យល់)*

៤.មនសិការ ហេតុកំ *មានមនសិការជាហេតុ ។*

បណ្តាបច្ច័យទាំង ៤ នោះ ពាក្យថាអាស្រ័យវាយោ គឺកាលណាបើវាយោផាត់នូវក្លិនទាំងឡាយ ចូលមកកាន់រន្ធច្រមុះនោះ ហើយឃានវិញ្ញាណទើបកើតបាន ។ ប្រសិនបើ វាយោគឺខ្យល់មិនមានទេ ឃានវិញ្ញាណក៏កើតមិនបាន ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.២៩. គាថាធម្មបទ ស្តីអំពីចិត្តមិនទទឹកដោយកិលេស

អនវដ្ឋិតចិត្តស្ស សទ្ធម្មំ អវិជានតោ
បរិប្លវបសាទស្ស បញ្ញា ន បរិបូរតិ

អនវស្សុតចិត្តស្ស អនន្វាហតចេតសោ
បុញ្ញបាបប្បហីនស្ស នត្ថិ ជាគរតោ ភយំ ។

ប្រាជ្ញារមែងមិនបរិបូរណ៍ដល់បុគ្គល ដែលមានចិត្តមិនខ្ជាប់ខ្ជួនមិនដឹងច្បាស់នូវព្រះសទ្ធម្ម មានសេចក្ដីជ្រះថ្លាអណ្ដែតទៅ ។ ភ័យរមែងមិនមានដល់បុគ្គល អ្នកមានចិត្តមិនទទឹកដោយរាគៈ មានចិត្តដែលទោសៈខ្ទាំងខ្ទប់ មិនបានមានបុណ្យ និងបាបលះចោល ហើយភ្ញាក់រំលឹកជានិច្ច ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្ដែងប្រារព្ធចំពោះចិត្តហត្ថត្ថេរ

លក្ខណាទិចតុករបស់ឃានវិញ្ញាណ

-**ឃានសន្និស្សិត គន្ធវិជានន លក្ខណំ** *មានការដឹងនូវគន្ធារម្មណ៍បានអាស្រ័យឃានបសាទ ជាលក្ខណៈ*

-**គន្ធមត្តារម្មណ រសំ** *មានការដឹងត្រឹមតែក្លិន ជាកិច្ច*

-**គន្ធាភិមុខភាវ បច្ចុប្បដ្ឋានំ** *មានការសំដៅមុខចំពោះគន្ធារម្មណ៍ ជាផល*

-**គន្ធារម្មណាយ កិរិយាមនោធាតុយា អបគមន បទដ្ឋានំ** *មានការមិនប្រាសទៅ នៃកិរិយាមនោធាតុ ជាហេតុជិត ។*

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.២៩.គាថាធម្មបទ ស្តីអំពីកាយឧបមាដូចឆ្នាំងដី

កុម្ភូបមំ កាយមិមំ វិទិត្វា នគរូបមំ ចិត្តមិទំ ឋបេត្វា
យោធេថ មារំ បញ្ញាវុធេន ជិតញ្ច រក្ខេ អនិវេសនោ សិយា ។

បុគ្គលគប្បីដឹងច្បាស់នូវកាយនេះថា ដូចជាឆ្នាំងដីគប្បីបិទនូវចិត្តនេះ ឱ្យដូចជាបិទទ្វារនគរ គប្បីច្បាំងនូវមារដោយអាវុធគឺបញ្ញា គប្បីរក្សាទុកនូវធម៌ដែលខ្លួនឈ្នះហើយ មិនគប្បីជាអ្នកតំអក់នៅក្នុងធម៌នោះឡើយ ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្តែងប្រារព្ធចំពោះ អារទ្ធវិបស្សកភិក្ខុ

ហេតុឱ្យកើតជីវ្ហាវិញ្ញាណ ២ ដូចមាន៤គឺ

១.អសម្ភិន្នត្តា ជីវ្ហាយ *ដោយជីវ្ហាបសាទនូវមិនទាន់បែកធ្លាយ*

២.អាបាថគតត្តា រសានំ *ដោយរសទាំងឡាយមកកាន់គន្លង*

៣.អាបោ សន្និស្សិតំ *អាស្រ័យអាបោ* (គឺទឹក)

៤មនសិការ ហេតុកំ *មានមនសិការជាហេតុ ។*

បណ្តាបច្ច័យទាំង ៤ នោះ ពាក្យថាអាស្រ័យអាបោបានដល់អាបោគឺទឹកធ្វើឱ្យសើមជីវ្ហាវិញ្ញាណ ទើបកើតឡើងបាន រៀរ

អាបោហើយក៏មិនអាចកើតឡើង ព្រោះថាកាលណា បើបុគ្គល អណ្តាតស្ងួត សូម្បីដាក់ខាទនីយៈ ត្រង់អណ្តាតនោះក៏ដោយ ជីវ្ហាវិញ្ញាណ ក៏កើតឡើងមិនបាន ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.៣០.គាថាធម្មបទ ស្តីអំពី កាយដូចអង្កត់ឱស

អចិរំ វតយំ កាយោ បឋវឹ អធិសេស្សតិ

ឆុឌ្ឌោ អបេតវិញ្ញាណោ និរត្ថំវ កលិង្គរំ ។

ឱហ្ន៎ ! មិនយូរប៉ុន្មានឡើយ កាយនេះមានវិញ្ញាណទៅប្រាស ហើយគេយកទៅចោលផុតហើយ មុខជានឹងដេកស្តូកស្តឹងលើ ផែនដី ដូចជាអង្កត់ឱស រកប្រយោជន៍គ្មាន ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្តែងប្រារព្ធចំពោះបូតិគតតិស្សត្ថេរ

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់ជីវ្ហាវិញ្ញាណ

-ជីវ្ហាសន្និស្សិត រសវិជានន លក្ខណំ *មានការដឹងរស បានអាស្រ័យជីវ្ហាបសាទ ជាលក្ខណៈ*

-រសមត្តារម្មណ រសំ *មានការដឹងត្រឹមតែរស ជាកិច្ច*

-រសាភិមុខភាវ បច្ចុប្បដ្ឋានំ *មានការសម្លឹងទៅមុខរសារម្មណ៍ ជាផល*

-រសារម្មណាយ កិរិយាមនោធាតុយា អបគមន បទដ្ឋានំ *មានការមិនប្រាសទៅនៃកិរិយាមនោធាតុ ជាហេតុជិត ។*

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.៣០. គាថាធម្មបទ ស្តីអំពី ការតម្កល់ចិត្តខុស

ទិសោ ទិសំ យន្តំ កយិរា វេរី វា បន វេរិនំ

មិច្ឆាបណិហិតំ ចិត្តំ បាបិយោ នំ តតោ ករេ ។

ចោរក្រឡេកឃើញចោរផងគ្នា ឬក៏បុគ្គលមានពៀរក្រឡេកឃើញបុគ្គលមានពៀរផងគ្នា គប្បីធ្វើនូវសេចក្តីវិនាសណាមួយដល់គ្នាចិត្តដែលបុគ្គលតាំងទុកខុសហើយរមែងធ្វើបុគ្គលនោះឱ្យអាក្រក់ក្រៃលែងជាងសេចក្តីវិនាសនោះទៅទៀត ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្តែងប្រារព្ធចំពោះនាយនន្ទគោបាល

ហេតុឱ្យកើតកាយវិញ្ញាណ ២ ដួង មាន ៤ គឺ

១.អសម្ភិន្នត្តា កាយស្ស *ដោយកាយបសាទនូវមិនទាន់បែកធ្លាយ*

២.អាបាថគតត្តា ផោដ្ឋព្វានំ *ដោយផោដ្ឋព្វៈមកកាន់គន្លង*

៣.បឋវី សន្និស្សិតំ *អាស្រ័យបឋវី (គឺដី)*

៤.មនសិការ ហេតុកំ *មានមនសិការ ជាហេតុ ។*

បណ្តាបច្ច័យទាំង៤ នោះ ពាក្យថាអាស្រ័យបឋវី បានដល់បឋវីដែលផ្តុំគ្នាគឺកាយបសាទនោះឯងជាបច្ច័យ ទើបកាយវិញ្ញាណកើតឡើង វៀរនូវកាយបសាទ ហើយកាយវិញ្ញាណក៏មិនអាចកើតឡើងបានដែរ ព្រោះមហាភូតរូប ជាអារម្មណ៍ខាងក្រៅប៉ះខ្ទប់មហាភូតរូបទាំងឡាយ ដែលមានកាយបសាទជាបច្ច័យ ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.៣០.គាថាធម្មបទ ស្តីអំពី ការតំកល់ចិត្តត្រូវ

ន តំ មាតា បិតា កយិរា អញ្ញេ វាបិច ញាតកា
សម្មាបណិហិតំ ចិត្តំ សេយ្យសោ នំ តតោ ករេ ។

មាតាបិតាមិនគប្បីធ្វើហេតុនោះបាន ឬជនទាំងឡាយដទៃជាញាតិមិនគប្បីធ្វើនូវហេតុនោះបាន ចំណែកខាងចិត្តដែលបុគ្គលតាំងទុកត្រូវហើយរមែងធ្វើបុគ្គលនោះឱ្យប្រសើរជាងហេតុនោះបាន។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្តែងប្រារព្ធចំពោះសោរេយ្យត្ថេរ

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់កាយវិញ្ញាណ

-កាយសន្និស្សិត ផោដ្ឋព្វ វិជានន លក្ខណំ មានការដឹងនូវផោដ្ឋព្វៈ អាស្រ័យកាយបសាទ ជាលក្ខណៈ

-ផោដ្ឋព្វមត្តារម្មណ រសំ មានការដឹងត្រឹមតែផោដ្ឋព្វៈ ជាកិច្ច

-ផោដ្ឋព្វារម្មណាយ កិរិយាមនោធាតុយា អបគមន បទដ្ឋានំ មានការមិនប្រាសទៅនៃកិរិយាមនោធាតុ ជាហេតុជិត ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៣.ទំ.៨៩. ឥតិវុត្តក ស្ដីអំពី កូន៣យ៉ាង

ខ្ញុំបានស្ដាប់មកថា ពាក្យនុ៎ះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ហើយព្រះអរហន្តសម្ដែងហើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយបុត្ត ៣ យ៉ាងនេះរមែងមានប្រាកដក្នុងលោក ។ បុត្ត៣យ៉ាងតើអ្វីខ្លះ ? គឺអតិជាតបុត្ត១ អនុជាតបុត្ត១ អវជាតបុត្ត១ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អតិជាតបុត្ត តើដូចម្ដេច ?

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មាតាបិតារបស់បុត្តក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនដល់ព្រះពុទ្ធជាទីរលឹក មិនដល់ព្រះធម៌ជាទីរលឹក មិនដល់ព្រះសង្ឃជាទីរលឹក មិនវៀរចាកបាណាតិបាត មិនវៀរចាកអទិន្នាទាន មិនវៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ មិនវៀរចាកមុសាវាទ មិនវៀរចាកសុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ជាបុគ្គលទ្រុស្តសីល ជា

អ្នកមានធម៌ដ៏លាមក ទើបឯកូនរបស់មាតាបិតាទាំងនោះ ជាអ្នកដល់ព្រះពុទ្ធជាទីរលឹក ដល់ព្រះធម៌ជាទីរលឹក ដល់ព្រះសង្ឃជាទីរលឹក វៀរចាកបាណាតិបាត វៀរចាកអទិន្នាទាន វៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ វៀរចាកមុសាវាទ វៀរចាកសុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ជាអ្នកមានសីល មានកល្យាណធម៌ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយកូនយ៉ាងនេះឯង ឈ្មោះថាអតិជាតបុត្ត ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អនុជាតបុត្ត តើដូចម្ដេច ? ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មាតាបិតារបស់បុត្តក្នុងលោកនេះ ដល់ព្រះពុទ្ធ ជាទីរលឹក ដល់ព្រះធម៌ជាទីរលឹក ដល់ព្រះសង្ឃជាទីរលឹក វៀរចាកបាណាតិបាត វៀរចាកអទិន្នាទាន វៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ វៀរចាកមុសាវាទ វៀរចាកសុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ជាអ្នកមានសីល ជាអ្នកមានកល្យាណធម៌ ទើបឯកូនរបស់មាតាបិតាទាំងនោះ ដល់ព្រះពុទ្ធជាទីរលឹក ដល់ព្រះធម៌ជាទីរលឹក ដល់ព្រះសង្ឃជាទីរលឹក វៀរចាកមុសាវាទ វៀរចាកសុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ជាអ្នកមានសីល មានកល្យាណធម៌ដែរ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយកូនយ៉ាងនេះឯង ឈ្មោះ ថាអនុជាតបុត្ត ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អវជាតបុត្តតើដូចម្ដេច ? ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយមាតាបិតារបស់បុត្តក្នុងលោកនេះ ដល់ព្រះពុទ្ធជាទីរលឹក ដល់ព្រះធម៌ជាទីរលឹក ដល់ព្រះសង្ឃជាទីរលឹក វៀរបាណាតិបាត វៀរអទិន្នាទាន វៀរ

កាមេសុមិច្ឆាចារ វៀរមុសាវាទ វៀរសុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ជាអ្នកមានសីល មានកល្យាណធម៌ ទើបកូនរបស់មាតាបិតាទាំងនោះ មិនដល់ព្រះពុទ្ធជាទីរលឹក មិនដល់ព្រះធម៌ជាទីរលឹក មិនដល់ព្រះសង្ឃជាទីរលឹក មិនវៀរចាកបាណាតិបាត មិនវៀរចាកអទិន្នាទាន មិនវៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ មិនវៀរចាកមុសាវាទ មិនវៀរចាកសុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ជាបុគ្គលទ្រុស្តសីល ជាអ្នកមានធម៌ដ៏លាមក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយកូនយ៉ាងនេះឯង ឈ្មោះថាអវជាតបុត្ត ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយកូន៣នេះរមែងមានប្រាកដក្នុងលោក ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្ដែងសេចក្ដីនុ៎ះហើយ ទ្រង់ត្រាស់គាថាព័ន្ធនេះ ក្នុងសូត្រនោះថា ៖

អតិជាតំ អនុជាតំ បុត្តមិច្ឆន្តិ បណ្ឌិតា
អវជាតំ ន ឥច្ឆន្តិ យោ ហោតិ កុលគន្ធនោ ។
ឯតេខោ បុត្តា លោកស្មឹ យេ ច ភវន្តិ ឧបាសកា
សទ្ធាសីលេន សម្បន្នា វទញ្ញូ វីតមច្ឆរា
ចន្ទោ អព្ភឃនា មុត្តោ បរិសាសុ វិរោចរេតិ ។

បណ្ឌិតទាំងឡាយតែងប្រាថ្នាអតិជាតបុត្ត និងអនុជាតបុត្ត មិនប្រាថ្នាអវជាតបុត្ត ដែលជាកូនផ្ដាច់បង់ត្រកូលឡើយ ។ កូនទាំងនេះឯងតែងមានក្នុងលោក ម៉្យាងទៀតកូនទាំងឡាយណាជាឧបាសក កូនទាំងនោះឈ្មោះថាជាអ្នកបរិបូរណ៍ដោយសទ្ធា និងសីលជាអ្នកដឹងពាក្យពេចន៍ ជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្ដីកំណាញ់

រមែងរុងរឿងក្នុងពួកបរិស័ទ ដូចជាព្រះច័ន្ទដែលផុតស្រឡះ ហើយចាកដុំនៃពពកដូច្នោះ ។

ហេតុឱ្យកើតមនោធាតុ ៣ មាន ៤ គឺ

១.បញ្ចទ្វារ មានបសាទ៥ គឺចក្ខុ សោត ឃាន ជីវ្ហា កាយ

២.បញ្ចារម្មណ មានអារម្មណ៍ គឺរូបជាដើមមកកាន់គន្លង

៣.ហទយវត្ថុ អាស្រ័យហទយវត្ថុរូប (បញ្ចវាការភព)

៤.មនសិការហេតុកំ មានមនសិការ ជាហេតុ ។

មនោធាតុ ៣ ដួង គឺបញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ១ ដួង សម្បដិច្ឆន្នចិត្ត ២ ដួង ។ ចិត្ត៣ដួងនេះ ហៅថាមនោធាតុ ប្រែថាធាតុដឹង ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាចិត្តដែលមានអំណាច អាចដឹងអារម្មណ៍បានច្រើនជាងបញ្ចវិញ្ញាណ និងមនោធាតុ ។ ក្នុងអហេតុកចិត្តនេះ មានមនោវិញ្ញាណធាតុ ៥ ដួង គឺមនោទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ១ ដួង សន្តីរណចិត្ត ៣ ដួង និងហសិតុប្បាទចិត្ត ១ ដួង ។ តាមសេចក្ដីពិតចិត្តទាំងអស់ ៨៩ ដួង ឬ ១២១ ដួង នោះ វៀរទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០ ដួង និងមនោធាតុ ៣ ដួង ចេញហើយនៅសល់ចិត្ត ៧៦ ឬ ១០៨ ដួងទាំងអស់នេះ ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៣.ទំ.៩៧. ឥតិវុត្តក ស្តីអំពី អកុសលវិត្តក ៣ យ៉ាង

ខ្ញុំបានស្តាប់មកថា ពាក្យនុ៎ះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយ ព្រះអរហន្តសម្តែងហើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អកុសលវិតក្កនេះមាន ៣ ។ អកុសលវិតក្ក ៣ តើដូចម្តេច ? ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ គឺវិតក្កៈដែលប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នាមិនឱ្យអ្នកដទៃមើលងាយខ្លួន ១ វិតក្កៈដែលប្រកបដោយលាភសក្ការៈ និងសេចក្តីសរសើរ ១ វិតក្កៈ ដែលប្រកបដោយសេចក្តីអាណិតបុគ្គលដទៃ ១ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អកុសលវិតក្កៈមាន ៣ នេះឯង ។ លុះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងសេចក្តីនុ៎ះហើយ ។ ទ្រង់ត្រាស់គាថាព័ន្ធនេះ ក្នុងសូត្រនេះថា:

អនវញ្ញត្តិសញ្ញុត្តោ លាភសក្ការគារវោ
សហនន្ទិ អមច្ចេហិ អារា សំយោជនក្ខយា ។
យោច បុត្តេ បសុំ ហិត្វា វិវាហេ សង្គហានិច
ភព្វោ សោ តាទិសោ ភិក្ខុ ផុដ្ឋុំ សម្ពោធិមុត្តមន្តិ ។

បុគ្គលណាមួយ ប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នា មិនឱ្យអ្នកដទៃមើលងាយខ្លួន ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុងលាភនិងសក្ការ មានសេចក្តីរីករាយជាមួយនឹងពួកអាមាត្យ បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ឆ្ងាយអំពីការអស់ទៅនៃសំយោជនៈ ។

បុគ្គលណាមួយក្នុងលោកនេះ លះបង់បុត្តនិង ភរិយាផង លះបង់សត្វចិញ្ចឹមផង លះបង់សេចក្ដីសង្គ្រោះក្នុងវិវាហៈផង ភិក្ខុប្រាកដដូច្នោះ នោះគួរដើម្បីបាននូវសម្ពោធិដ៏ឧត្តម ។

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់មនោធាតុ

-**ចក្ខុវិញ្ញាណាទីនំ អនន្តរូបាទី វិជានន លក្ខណា** *មានការដឹងនូវរូបារម្មណ៍ជាដើម ក្នុងលំដាប់នៃចក្ខុវិញ្ញាណជាដើម ជាលក្ខណៈ*

-**រូបាទីនំ សម្បដិច្ឆន្នា រសោ** *មានការទទួលអារម្មណ៍មានរូបារម្មណ៍ទាំងនោះ ជាកិច្ច*

-**ចក្ខុវិញ្ញាណាទិ អបគមន បច្ចុប្បដ្ឋានា** *មានការៈដូចការទទួលអារម្មណ៍ទាំងនោះ ជាផល*

-**ចក្ខុវិញ្ញាណាទិ អបគមន បទដ្ឋានា** *មានការរលត់ទៅនៃវិញ្ញាណមានចក្ខុវិញ្ញាណជាដើម ជាហេតុជិត ។*

✍📖🕯

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥៣.ទំ.១០០. ឥតិវុត្តក ស្តីអំពី សំឡេងទេវតា ៣ យ៉ាង

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សម្លេងទេវតា ៣ យ៉ាងនេះ តែងលាន់ឮក្នុងទេវលោក ព្រោះអាស្រ័យសម័យនោះ ។ សម្លេង ៣ យ៉ាង តើដូចម្តេច ?

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សម័យណាអរិយសាវ័កគិត ដើម្បីកោរសក់ពុកចង្កា ស្លៀកសំពត់កាសាយៈទាំងឡាយ ហើយចេញចាកផ្ទះចូលទៅផ្នួស ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សម័យនោះ សម្លេងទេវតាក្នុងទេវលោកទាំងឡាយ តែងលាន់ឮឡើងថា អរិយសាវ័កនុ៎ះ គិតដើម្បីច្បាំងនឹងកិលេសមារ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាសម្លេងទេវតាទី ១ ក្នុងទេវលោកទាំងឡាយ តែងលាន់ឮឡើងព្រោះអាស្រ័យសម័យនោះៗ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត សម័យណាអរិយសាវ័កប្រកបរឿយៗនូវព្យាយាម ដើម្បីចម្រើននូវពោធិបក្ខិយធម៌៧ពួក ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សម័យនោះសម្លេងទេវតាក្នុងលោកទាំងឡាយ តែងលាន់ឮឡើងថា អរិយសាវ័កនុ៎ះ កំពុងច្បាំងនឹងកិលេសមារ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាសម្លេងទេវតាទី ២ ក្នុងទេវលោកទាំងឡាយតែងលាន់ឮឡើង ព្រោះអាស្រ័យសម័យនោះៗ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយវិញទៀត សម័យណាអរិយសាវ័កធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់ សម្រេចនូវចេតោវិមុត្តិ និងបញ្ញាវិមុត្តិ ដែលមិនមានអាសវៈ ព្រោះអស់ទៅអាសវៈទាំងឡាយ ដោយបញ្ញាដ៏ឧត្តមដោយខ្លួនឯងក្នុងបច្ចុប្បន្ន ហើយសម្រេចសម្រាន្តនៅ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សម័យនោះ សម្លេងទេវតាក្នុងទេវលោកទាំងឡាយ តែងលាន់ឮឡើងថា អរិយសាវ័កនុ៎ះឈ្នះសង្គ្រាមហើយ ឈ្នះដ៏រាបគ្របសង្កត់នូវកំពូលនៃសង្គ្រាមក្នុងទេវលោកទាំងឡាយ តែងលាន់ឮឡើង ព្រោះអាស្រ័យសម័យនោះៗ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សម្លេងនៃទេវតាក្នុងទេវលោកទាំងឡាយ មាន ៣ យ៉ាងនេះឯង តែងលាន់ឮឡើង ព្រោះ អាស្រ័យសម័យនោះ ។

ទិស្វា វិជិតសង្គាមំ សម្មាសម្ពុទ្ធសាវកំ
ទេវតាបិ នមស្សន្តិ មហន្តំ វីតសារទំ
នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ យោ ត្វំ ទុជ្ជយមជ្ឈគូ
ជេត្វាន មច្ចុនោ សេនំ វិមោក្ខេន អនាវរំ
ឥតិ ហេតំ នមស្សន្តិ ទេវតា បត្តមានសំ
តញ្ហិ តស្ស ន បស្សន្តិ យេន មច្ចុវសំ វជេ តិ។

ពួកទេវតា បានឃើញសាវ័កនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដែលឈ្នះសង្គ្រាមហើយ លោក មានគុណដ៏ធំប្រាសចាកសេចក្ដីកោតញញើត ទើបនមស្ការថា បពិត្របុរសអាជានេយ្យ អ្នកណាបានបង្ក្រាបសង្គ្រាមដែលគេឈ្នះបានដោយកម្រ បានឈ្នះសេនានៃមច្ចុ ដែល

បុគ្គលដទៃ មិនអាចឃាត់ខាំងបានដោយវិមោក្ខ ខ្ញុំសូមនមស្ការអ្នកនោះ ព្រោះហេតុនោះ ពួកទេវតាតែងនមស្សការនូវព្រះសាវ័កនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនុ៎ះ ដែលមានសេចក្តីប្រាថ្នាសម្រេចហើយ សាវ័កនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ គប្បីដល់នូវអំណាចនៃមច្ចុទៀត ដោយហេតុណា ពួកទេវតាមិនឃើញហេតុនោះ របស់សាវ័កនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះឡើយ ។

ហេតុឱ្យកើតមនោវិញ្ញាណធាតុ ៧៦ មាន៤ គឺ

១.មនោទ្វារ បានដល់កវង្គចិត្ត ១៩ គឺឧបេក្ខាសន្តីរណចិត្ត ២ ដួង មហាវិបាកចិត្ត៨ មហគ្គតវិបាកចិត្ត ៩

២.អារម្មណ បានដល់រូបារម្មណ៍ជាដើម រហូតដល់ធម្មារម្មណ៍

៣.ហទយវត្ថុ បានដល់ហទយវត្ថុ

៤.មនសិការ មានសេចក្តីតាំងចិត្ត។

ហេតុឱ្យកើតមនោវិញ្ញាណធាតុម៉្យាងទៀត

១.អសម្ភិន្នត្តា មនស្ស ដោយមនោនៅមិនទាន់បែកធ្លាយ

២.អាបាថគតត្តា ធម្មានំ ដោយធម៌ទាំងឡាយមកកាន់គន្លង

៣.វត្ថុសន្និស្សិតំ អាស្រ័យវត្ថុ

៤.មនសិការហេតុកំ មានមនសិការជាហេតុ ។

បណ្តាបច្ច័យទាំង ៤ នេះ ពាក្យថាមនោបានដល់ភវង្គចិត្ត ។ ភវង្គចិត្តនោះបែកធ្លាយហើយក្តី មានកម្លាំងខ្សោយមិនអាចជាបច្ច័យដល់អាវជ្ជនចិត្តបានក្តី ឈ្មោះថាបែកធ្លាយ ប៉ុន្តែពេលដែលអាចជាបច្ច័យដល់អាវជ្ជនចិត្ត បានឈ្មោះថានៅមិនទាន់បែកធ្លាយ ។

ពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយមកកាន់គន្លង បានដល់ធម្មារណ៍មកកាន់គន្លង ។ ពាក្យថាអាស្រ័យ ហទយវត្ថុគឺអាស្រ័យ បានតែហទយវត្ថុប៉ុណ្ណោះ ទើបកើតឡើង វៀរហទយវត្ថុក៏មិនកើត ។ បញ្ហានេះព្រះថេរៈលោកពោលសំដៅដល់បញ្ចវោការភព គឺភពដែលមានខន្ធ៥ ។ ពាក្យថាមានមនសិការជាហេតុ អធិប្បាយថាកិរិយាមនោធាតុញ៉ាំងភវង្គឱ្យផ្លាស់ប្តូរទៅសិន ទើបមនោវិញ្ញាណកើតឡើង ។

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.៩៨. គាថាធម្មបទ ស្តីអំពី ការសង្រួម

ចក្ខុនា សំវរោ សាធុ សាធុ សោតេន សំវរោ
ឃានេន សំវរោ សាធុ សាធុ ជីវ្ហាយ សំវរោ
កាយេន សំវរោ សាធុ សាធុ វាចាយ សំវរោ
មនសា សំវរោ សាធុ សាធុ សព្វត្ថ សំវរោ
សព្វត្ថ សំវរោ ភិក្ខុ សព្វទុក្ខា បមុច្ចតិ

ការសង្រួមភ្នែកប្រពៃ ការសង្រួមត្រចៀកប្រពៃ
ការសង្រួមច្រមុះប្រពៃ ការសង្រួមអណ្តាតប្រពៃ
ការសង្រួមកាយប្រពៃ ការសង្រួមវាចាប្រពៃ
ការសង្រួមចិត្តប្រពៃ ការសង្រួមទាំងអស់ប្រពៃ
ភិក្ខុសង្រួមហើយក្នុងទ្វារទាំងអស់ តែងរួចស្រឡះចាកទុក្ខទាំងពួងបាន ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្តែងប្រារព្ធចំពោះភិក្ខុ ៥ រូប

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់មនោវិញ្ញាណធាតុ

-**សឡារម្មណ វិជានន លក្ខណំ** *មានការដឹងអារម្មណ៍ ៦ ជាលក្ខណៈ*

-**សល្លីរណាទិ រសោ** *មានការពិចារណាអារម្មណ៍ ជាដើម ជានិច្ច*

-**តថាភាវ បច្ចុប្បដ្ឋានា** *មានសភាពជាយ៉ាងនោះ (មានការពិចារណាអារម្មណ៍ជាដើមយ៉ាងនោះ) ជាផល*

-**ហទយវត្ថុ បទដ្ឋនា** *មានហទយវត្ថុ ជាហេតុជិត ។*

ធម៌អប់រំចិត្ត

បិ.៥២.ទំ.១០១.គាថាធម្មបទ ស្តីអំពី ការជម្រុះកិលេស

វស្សិកា វិយ បុប្ផានិ មទ្ទវានិ បមុញ្ចតិ
ឯវំ រាគញ្ច ទោសញ្ច វិប្បមុញ្ចេថ ភិក្ខវោ

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ គប្បីជម្រុះរាគៈនិងទោសៈចេញ ដូចផ្កាម្លិះជម្រុះផ្កាទាំងឡាយ ដែលស្វិតហើយដូច្នោះ ។

ព្រះសម្ពុទ្ធសម្តែងប្រារព្ធចំពោះភិក្ខុ ៥០០អង្គ

អហេតុកកថាបន្ថែម

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ជាវិញ្ញាណខន្ធ ជាមនាយតនៈ ។

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ជាវិញ្ញាណធាតុ៧ គឺ:

-ចិត្ត២ដួង ជាចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ១

-ចិត្ត២ដួង ជាសោតវិញ្ញាណធាតុ១

-ចិត្ត២ដួង ជាឃានវិញ្ញាណធាតុ១

-ចិត្ត២ដួង ជាជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ១

-ចិត្ត៣ដួង ជាវិញ្ញាណធាតុ១

-ចិត្ត៥ដួង ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ១

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ដួង ជាទុក្ខសច្ច ជាមនិន្ទ្រិយ ។

*អហេតុកចិត្ត ១៨ដួង មាន២ជាតិ គឺ

-ចិត្ត១៥ដួង ជាវិបាកជាតិ

-ចិត្ត៣ដួង ជាកិរិយាជាតិ ។

*អហេតុកចិត្ត ១៨ដួង ជាកាមភូមិ កើតក្នុងភពផ្សេងៗគឺ

-ចិត្ត៦ កើតក្នុងកាមភូមិ១១

-ចិត្ត១០ កើតក្នុងភព២៦ គឺកាមភព ១១ រូបភព ១៥

-ចិត្ត១ កើតក្នុងភព ៣០

-ហសិតុប្បាទចិត្ត កើតនៅក្នុងភព ២២ គឺកាមសុគតិភព៧ រូបភព១៥ ។

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ប្រកបដោយវេទនា៤ប្រភេទគឺ

-ចិត្ត១ដួង ប្រកបដោយសុខវេទនា

-ចិត្ត១ដួង ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា

-ចិត្ត២ដួង ប្រកបដោយសោមនស្សវេទនា

-ចិត្ត១៤ដួង ប្រកបដោយឧបេក្ខាវេទនា ។

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ជានហេតុ គឺមិនមែនជាតួហេតុ ជាវិប្បយុត្ត គឺប្រាសចាកអកុសលចេតសិក និងសោភណចេតសិក ។

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ប្រកបជាមួយចេតសិក ១២គឺ

-ចិត្ត១០ដួង មួយដួងៗ មានចេតសិក ៧

-ចិត្ត៥ដួង មួយដួងៗ មានចេតសិក ១០

-ចិត្ត២ដួង មួយដួងៗ មានចេតសិក ១០

-ហសិតុប្បាទចិត្ត១ដួង មានចេតសិក ១២ ។

*អហេតុកចិត្ត ១៤ ដួង ធ្វើកិច្ចបានទាំង១៤គឺ

-ចិត្ត២ដួង មួយដួងៗធ្វើកិច្ចបាន៥គឺ បដិសន្ធិកិច្ច១ ភវង្គកិច្ច១ ចុតិកិច្ច១ សន្តីរណកិច្ច១ និងតទាលម្ពណកិច្ច១ ។

-ចិត្ត១ដួង ធ្វើកិច្ចបានពីរ គឺអាវជ្ជនកិច្ច១ វោដ្ឋវនកិច្ច១

-ចិត្ត១ដួង ធ្វើកិច្ចបានពីរ គឺសន្តីរណកិច្ច ១ និង តទាលម្ពណកិច្ច១ ។

-ចិត្ត១ដួង ធ្វើអាវជ្ជនកិច្ច

-ចិត្ត២ដួង ធ្វើទស្សនកិច្ច

-ចិត្ត២ដួង ធ្វើសវនកិច្ច

-ចិត្ត២ដួង ធ្វើឃាយនកិច្ច

-ចិត្ត២ដួង ធ្វើសាយនកិច្ច

-ចិត្ត២ដួង ធ្វើផុស្សនកិច្ច

-ចិត្ត២ដួង ធ្វើសម្បដិច្ឆនកិច្ច

-ហសិតុប្បាទចិត្ត១ដួង ធ្វើជវនកិច្ច ។

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ដួងកើតតាមទ្វារដូចតទៅ ៖

-ចក្ខុវិញ្ញាណ២ដួង កើតតាមចក្ខុទ្វារ

-សោតវិញ្ញាណ២ដួង កើតតាមសោតទ្វារ

-ឃានវិញ្ញាណ២ដួង កើតតាមឃានទ្វារ

-ជីវ្ហាវិញ្ញាណ២ដួង កើតតាមជីវ្ហាទ្វារ

-កាយវិញ្ញាណ២ដួង កើតតាមកាយទ្វារ

-មនោធាតុ៣ដួង កើតតាមបញ្ចទ្វារ

-អហេតុកកិរិយាមនោវិញ្ញាណ ២ ដួង និងអហេតុកវិបាកមនោវិញ្ញាណ ប្រកបជាមួយសោមនស្សវេទនា ១ ដួង កើតតាមទ្វារ ៦ ។

-អហេតុកវិបាកមនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយឧបេក្ខាវេទនា ២ ដួង កើតតាមទ្វារ៦ ក៏មាន ក្រៅទ្វារ៦ក៏មាន ។

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ដឹងអារម្មណ៍ដូចតទៅ

-ចក្ខុវិញ្ញាណ២ដួង មានរូបបច្ចុប្បន្ន ជាអារម្មណ៍

-សោតវិញ្ញាណ២ដួង មានសម្លេងបច្ចុប្បន្ន ជាអារម្មណ៍

-ឃានវិញ្ញាណ២ដួង មានក្លិនបច្ចុប្បន្ន ជាអារម្មណ៍

-ជីវ្ហាវិញ្ញាណ២ដួង មានរសបច្ចុប្បន្ន ជាអារម្មណ៍

-កាយវិញ្ញាណ២ដួង មានផោដ្ឋព្វៈបច្ចុប្បន្ន ជាអារម្មណ៍

-មនោធាតុ៣ មានអារម្មណ៍តាមបញ្ចទ្វារ ជាបច្ចុប្បន

-អហេតុកវិបាកមនោវិញ្ញាណ ៣ និងអហេតុកកិរិយាមនោ-វិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយសោមនស្សវេទនា (ហសិតុប្បាទ) ១ មានអារម្មណ៍ ជាកាមវចរគ្រប់កាលទាំង ៣ ។

-អហេតុកកិរិយាមនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយឧបេក្ខា-វេទនា មានអារម្មណ៍ទាំងអស់ផង គ្រប់កាលទាំង៣ផង ។

-ចិត្ត១៣ដួង មានរូបធម៌ជាអារម្មណ៍

-ចិត្ត៤ដួង មានរូបធម៌ នាមធម៌ ជាអារម្មណ៍

-ចិត្ត១ដួង មានរូបធម៌ នាមធម៌ បញ្ញត្តិ និព្វាន ជាអារម្មណ៍

-ចិត្ត១៧ មានកាមាវចរ ជាអារម្មណ៍

-ចិត្ត១ មានកាមាវចរ ជាមហគ្គត លោកុត្តរ បញ្ញត្តិ ជាអារម្មណ៍

*អហេតុកចិត្ត ១៨ ដួង អាស្រ័យវត្ថុរូបដូចតទៅ

-ចក្ខុវិញ្ញាណ២ដួង អាស្រ័យចក្ខុវត្ថុ

-សោតវិញ្ញាណ២ដួង អាស្រ័យសោតវត្ថុ

-ឃានវិញ្ញាណ២ដួង អាស្រ័យឃានវត្ថុ

-ជីវ្ហាវិញ្ញាណ២ដួង អាស្រ័យជីវ្ហាវត្ថុ

-កាយវិញ្ញាណ២ដួង អាស្រ័យកាយវត្ថុ

-ចិត្ត៧ដួងដទៃ អាស្រ័យហទយវត្ថុ

-អហេតុកកិរិយាមនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយឧបេក្ខា-វេទនា បើនៅក្នុងបញ្ចវោការភព ភពដែលមានខន្ធ ៥ អាស្រ័យហទយវត្ថុ បើនៅក្នុងអរូបព្រហ្ម មិនអាស្រ័យនូវហទយវត្ថុឡើយ ។

គាថាសង្គហៈ

សត្តាកុសលបាកានិ បុញ្ញបាកានិ អដ្ឋធា
ក្រិយាចិត្តានិ តីណីតិ អដ្ឋារស អហេតុកា

អកុសលវិបាកចិត្ត ៧ អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត ៨
អហេតុកកិរិយា៣ រួមចិត្ត១៨ដួងនេះ ជាអហេតុកចិត្ត ។

ពាក្យគួរចេះ

អំពើអាក្រក់ មនុស្សអាក្រក់ធ្វើដោយងាយ

វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន
ពាក្យថាវេទនា

វេទនា *ជាសភាវៈធម៌ម៉្យាងក្នុងសភាវៈធម៌ទាំងពួង វេទនានេះ ជាចេតសិកធម៌ ក្នុងចេតសិកទាំង ៥២ មានវេទនាចេតសិក១នេះផងដែរ ។ វេទនាមានវិគ្រោះថា* **វេទិយតិ អារម្មណរសំ អនុភវតីតិ** > **វេទនា** (*ដែលឈ្មោះថា វេទនា ព្រោះអត្ថថា ដឹងខ្លួន គឺសោយរសនៃអារម្មណ៍*)។

<u>សួរ.</u>សម្បយុត្តធម៌ក្រៅពីវេទនាមិនមានការសោយអាម្មណ៍ទេឬ ?

<u>ឆ្លើយ.</u> សម្បយុត្តធម៌ក្រៅពីវេទនា មានការសោយរសនៃអារម្មណ៍ដែរ តែសោយត្រឹមបានតែមួយ មួយចំណែករបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែចំពោះវេទនានេះ តែងសោយរសនៃអារម្មណ៍ដោយត្រង់ ។

នៅក្នុងព្រះអដ្ឋកថា នៃគម្ពីរធម្មសង្គណី ឈ្មោះអដ្ឋសាលនី លោកបានប្រៀបធៀបថា: វេទនាប្រៀបដូចជាព្រះរាជា អ្នកសោយនូវព្រះក្រយាហារ ចំណែកចិត្ត និងចេតសិកដទៃៗ ដែលកើតរួមជាមួយប្រៀបបីដូចអ្នកដាំស្ងោឱ្យព្រះរាជាមានសិទ្ធិ ត្រឹមតែភ្លក្សអាហារតិចតួចតាមសមគួរប៉ុណ្ណោះ មិនដូចព្រះរាជាមានសិទ្ធិបរិបូរណ៍ ក្នុងការសោយ ។

ម្យ៉ាងទៀត វេទនានោះ កាលបើចំណែកតាមអារម្មណ៍ **អារម្មណានុភវនលក្ខណន័យ** *គឺន័យមានការសោយអារម្មណ៍ លក្ខណៈមានវេទនាបី៣គឺសុខវេទនា១ ទុក្ខវេទនា១ អទុក្ខមសុខ-វេទនា ១ ប៉ុន្តែបើចំណែកតាមឥន្ទ្រីយ៍ក៏បាន វេទនា ៥ គឺ សុខ-វេទនា ១ ទុក្ខវេទនា ១ សោមនស្សវេទនា ១ ទោមនស្សវេទនា ១ ឧបេក្ខាវេទនា ១ ។*

លក្ខណាទិចតុករបស់វេទនា

- **អនុភវន លក្ខណា** *មានការសោយអារម្មណ៍ ជាលក្ខណៈ*
-**វិសយរសសម្ភោគ រសា** *មានការប្រសព្វនឹងរសអារម្មណ៍ ជាកិច្ច*
- **សុខទុក្ខ បច្ចុប្បដ្ឋានា** *មានសុខនិងទុក្ខជាផល*
-**ផស្សបទដ្ឋានា** *មានផស្សៈជាហេតុជិត។*

លក្ខណាទិចតុករបស់សុខវេទនា

-**ឥដ្ឋផោដ្ឋព្វានុភវ លក្ខណា** *មានការសោយផោដ្ឋព្វៈគួរជាទីប្រាថ្នាជាលក្ខណៈ*
-**សម្បយុត្តានំ ព្រូហន រសា** *មានការធ្វើសម្បយុត្តធម៌ឱ្យចម្រើន ជាកិច្ច*
-**កាយិកអស្សាទ បច្ចុប្បដ្ឋានា** *មានការសប្បាយកាយ ជាផល*
-**កាយិន្ទ្រិយ បទដ្ឋានា** *មានកាយបសាទជាហេតុជិត ។*

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់ទុក្ខវេទនា

-**អនិដ្ឋផោដ្ឋព្វានុភវន លក្ខណា** *មានការសោយរស់នៃអារម្មណ៍ ដែលមិនគាប់ចិត្តជាលក្ខណៈ*

-**សម្បយុត្តានំ មិលាបន រសា** *មានការធ្វើសម្បយុត្តធម៌ឱ្យថយចុះ ឱ្យសៅហ្មងជាកិច្ច*

-**កាយិកាពាធ បច្ចុប្បដ្ឋានា** *មានការអាពាធកាយជាផល*

-**កាយិន្ទ្រិយ បទដ្ឋានា** *មានកាយបសាទជាហេតុជិត ។*

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់សោមនស្សវេទនា

-**ឥដ្ឋារម្មណានុភវន លក្ខណា** *មានការសោយអារម្មណ៍ដែលគាប់ចិត្ត ជាលក្ខណៈ*

-**ឥដ្ឋាការសម្ភោគ រសា** *មានការប្រសព្វនឹងអាការៈដែលជាទីប្រាថ្នា ជាកិច្ច*

-**ចេតសិក អស្សាទ បច្ចុប្បដ្ឋានា** *មានការសប្បាយចិត្តជាផល*

- **បស្សទ្ធិ បទដ្ឋានា** *មានការស្ងប់កាយស្ងប់ចិត្តជាហេតុជិត ។*

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់ទោមនស្សវេទនា

-**អនិដ្ឋារម្មណានុភវន លក្ខណា** *មានការសោយអារម្មណ៍ដែលមិនគាប់ចិត្ត ជាលក្ខណៈ ។*

-**អនិដ្ឋារម្មណ៍ សោ** *មានការប្រសព្វនឹងអារម្មណ៍មិនជាទីប្រាថ្នាជាកិច្ច ។*

-**ចេតសិកពាធ បច្ចុប្បដ្ឋានា** *មានការអាពាធចិត្តជាផល*

-**ឯកន្តេនេវ ហទយវត្ថុ បទដ្ឋានា** *មានទយវត្ថុជាហេតុជិត ។*

លក្ខណាទិចតុក្ករបស់ឧបេក្ខាវេទនា

-**មជ្ឈត្តវេទយិត លក្ខណា** *មានការសោយអារម្មណ៍ ជាកណ្តាល ជាលក្ខណៈ ។*

-**សម្បយុត្តានំ នាតិ ឧបព្រូហន មិលាបន រសា** *មានការរក្សា សម្បយុត្តធម៌មិនឱ្យចម្រើន និងមិនឱ្យសៅហ្មងវិនាសជាកិច្ច ។*

-**សន្តិភាវ បច្ចុប្បដ្ឋានា** *មានសេចក្តីស្ងប់ជាផល ។*

-**និប្បីតិកចិត្ត បទដ្ឋានា** *មានចិត្តដែលមិនប្រកបដោយបីតិ ជាហេតុជិត ។*

<u>ពាក្យគួរចេះ</u>

ព្រះធម៌មានហើយ	ចូរកុំកន្ដើយខិតខំសិក្សា
ទាន់ធម៌នៅមាន	រៀនពិចារណា
ចង់ឈ្នះចាញ់គ្នា	បានប្រយោជន៍អ្វី ។

⇨...ដោយឧបាសក**គុយ សុធន**

សេចក្តីពន្យល់បន្ថែមអំពីវេទនា

នៅក្នុងគម្ពីរសម្មោហវិនោទនី អដ្ឋកថាព្រះអភិធម៌គម្ពីរវិភង្គមានពាក្យជាបាលីថា **ផស្សេន សម្បយុត្តោ** ប្រែថា សម្បយុត្តដោយផស្សៈ គឺមានសេចក្តីថាវេទនាមានផស្សៈ ជាបច្ច័យ ឬ វេទនាកើតរួមជាមួយផស្សៈ ។ វេទនាជាប្រភេទនៃនាមធម៌មួយបែបធ្វើកិច្ចសោយនូវអារម្មណ៍ ទាំងដែលអារម្មណ៍មកប្រាកដនោះ ក៏ត្រូវមានផស្សៈជាបច្ច័យ ។

ក្នុងសាសនាព្រហ្មចរិយៈនៃព្រះពុទ្ធសាសនា ដូចដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធសម្តែងមកដោយច្រើន គឺព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងអំពីការពិតនៃជីវិត ដូចព្រះអង្គសម្តែងអំពីសតិប្បដ្ឋានសូត្រ ក្នុងព្រះសូត្រនេះ បើពុទ្ធបរិស័ទសិក្សាដោយល្អ រៀនសូត្រដោយល្អ ពិចារណាដោយល្អហើយ អ្នកសិក្សានោះ អ្នករៀនសូត្រនោះ អ្នកអប់រំពិចារណានោះ នឹងបាននូវសេចក្តីសុខស្ងប់ចិត្តជាក់ជាពុំខាន ។ ព្រោះថាក្នុងសតិប្បដ្ឋានមួយៗខាងចុងនៃសតិប្បដ្ឋាននោះ ។ លោកបានបញ្ជាក់ថា ដើម្បីកំចាត់បង់នូវអភិជ្ឈា និងទោមនស្សក្នុងលោកចេញ ។ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គត្រាស់ជាសំនួរដោយ បទបាលីថា

កថញ្ច ភិក្ខវេ ភិក្ខុ វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ

ប្រែជាសេចក្តីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះភិក្ខុពិចារណាឃើញ

នូវវេទនាក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ជាប្រក្រតីគ្រប់ឥរិយាបថទាំង៤ តើដោយវិធីដូចម្តេច ? ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គត្រាស់សួររួចហើយ ព្រះអង្គទ្រង់ ឆ្លើយដោយព្រះអង្គឯង ដោយបទបាលីថា ៖

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សុខំ វា វេទនំ វេទយមានោ សុខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ ទុក្ខំ វា វេទនំ វេទយមានោ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ អទុក្ខមសុខំ វា វេទនំ វេទយមនោ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ ។

ប្រែសេចក្តីថា: ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយសុខវេទនាក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញសោយសុខវេទនា កាលសោយទុក្ខវេទនាក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញសោយទុក្ខវេទនា កាលសោយអទុក្ខមសុខវេទនាក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថាអាត្មាអញសោយអទុក្ខមសុខវេទនាជាដើម ។

បុគ្គលដែលបានអប់រំចម្រើនបញ្ញា ក្នុងការប្រច័ក្សច្បាស់ចំពោះសភាវៈធម៌ដែលកំពុងប្រាកដនៅ បុគ្គលនោះឈ្មោះថាកំពុងតែរើបំរះខ្លួនឱ្យផុតអំពីឧបាទានក្ខន្ធ ។ ព្រោះថាប្រក្រតីនៃជីវិតប្រចាំថ្ងៃ សម្បូរណ៍ក្នុងរឿងប្រកាន់ ឧទាហរណ៍ អង្គុយយូរទៅពោយស្រពន់ដៃជើង ចុកចង្កេះ ពេលនោះសួរថា តើបានកំណត់ឱ្យដឹង ថាត្រឹមតែជាវេទនាទេ គឺឆ្លើយថា បានកំណត់ដឹងដែរ តែង

កំណត់ដឹងថា ខ្ញុំឈឺចង្កេះខ្ញុំចុកពោយស្រពន់ដៃជើង នេះជាការបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថា ការពិតរបស់ឧបាទានក្ខន្ធ គឺវាអ៊ីចឹង ។

<u>សួរ</u> ព្រោះហេតុអ្វី ?

<u>ឆ្លើយ</u> ព្រោះវាអ៊ីចឹង ។ ឆ្លើយយ៉ាងនេះស្តាប់បានទេ មើលយល់ទេ គិតឃើញទេ នឹកដល់ទេ ។ សភាពងងឹតរបស់អវិជ្ជាតែងតែបិទបាំងនូវសភាវៈគ្រប់យ៉ាងអស់ មិនឱ្យឃើញច្បាស់ចំពោះសភាវៈពិតឡើយ ។

វេទនាគ្រប់យ៉ាងទាំងអស់ត្រឹមតែជាធាតុ ទោះវេទនាទាំងនោះជាអតីតក្តី ជាអនាគតក្តី ជាបច្ចុប្បន្នក្តី ជាខាងក្រៅក្តី ជាខាងក្នុងក្តី លិ្អតក្តី គ្រោតគ្រាតក្តី ថោកទាបក្តី ប្រណីតក្តី ជិតក្តី ឆ្ងាយក្តី រួបរួមទៅត្រឹមតែវេទនាប៉ុណ្ណោះ ។ វេទនាមានពិត តែវេទនាមិនមែនស្រីប្រុស មិនមែនសត្វបុគ្គល មិនមែនជាតួខ្លួនណាឡើយ ព្រោះតែកាលណាមានសម្ផស្សទាំង ៦ កើតឡើងជាបច្ច័យហើយ វេទនា គឺការសោយអារម្មណ៍ជាសុខក្តី ជាទុក្ខក្តី មិនសុខក្តី មិនទុក្ខក្តី ក៏រមែងកើតឡើង ។

*វេទនាជាគំនររបស់សង្ខារធម៌ ដែលមានឈ្មោះថាវេទនាខន្ធ ចំពោះខន្ធទាំង៥ ក្នុងនោះមានខន្ធមួយ ឈ្មោះថាវេទនាខន្ធ ដូច្នេះការបដិបត្តិធម៌ ដើម្បីចេញចាកអំពីខន្ធ ព្រោះខន្ធជាតួទុក្ខ (**នត្ថិ ខន្ធា សមា ទុក្ខា** ទុក្ខណាៗស្មើដោយខន្ធពុំមានឡើយ)។*

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់ត្រាស់សម្តែងពន្យល់ អំពីការអប់រំចម្រើននូវវេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ទាំងបាលីនឹងសេចក្តីប្រែដូចតទៅនេះថា ៖

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សុខំ វា វេទនំ វេទយមានោ សុខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយសុខវេទនាក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញសោយសុខវេទនា ។*

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ ទុក្ខំ វា វេទនំ វេទយមានោ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយទុក្ខវេទនាក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញសោយទុក្ខវេទនា ។*

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ អទុក្ខមសុខំ វា វេទនំ វេទយាមីតី បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏ដឹងច្បាស់ថាអាត្មាអញសោយអទុក្ខមសុខ-វេទនា ។*

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សាមិសំ វា សុខំ វេទនំ វេទយមានោ សាមិសំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយសុខវេទនា ប្រកបដោយអាមិសក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថាអាត្មាអញសោយសុខវេទនា ប្រកប*

ដោយអាមិស ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញសោយទុក្ខវេទនា ដែលប្រកបដោយអាមិស ។

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ និរាមិសំ វា សុខំ វេទនំ វេទយមានោ និរាមិសំ សុខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយសុខវេទនា ដែលឥតអាមិសក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាសោយសុខវេទនា ដែលឥតអាមិស ។*

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សាមិសំ វា វេទយមានោ សាមិសំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយទុក្ខវេទនា ប្រកបដោយអាមិសៈ ។*

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ និរាមិសំ វា ទុក្ខំ វេទនំ វេទយមានោ និរាមិសំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយទុក្ខវេទនា ដែលឥតអាមិស ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាសោយទុក្ខវេទនា ដែលឥតអាមិស ។*

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សាមិសំ វា អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយមានោ សាមិសំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយាមីតិ បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយអទុក្ខមសុខវេទនាប្រកបដោយអាមិសក៏ដឹងច្បាស់ថាអាត្មាសោយអទុក្ខមសុខវេទនា ប្រកបដោយអាមិស ។*

ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ និរាមិសំ វា អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទយមានោ និរាមិសំ អទុក្ខមសុខំ វេទយាមីតិ បជានាតិ *ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ កាលសោយអទុក្ខមសុខវេទនា ដែលឥតអាមិស ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញសោយអទុក្ខមសុខវេទនាដែលឥតអាមិស ។*

អានិសង្សរបស់វេទនា

យំ វេទនំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ អយំ វេទនាយ អស្សាទោ *សេចក្ដីសុខសោមនស្សណា កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យវេទនា នេះជាអានិសង្សរបស់វេទនា ។*

កាលរលាស់ចោលនូវវេទនា

ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ ឥទំ វេទនាយ និស្សរណំ *កាលបន្ទោបង់នូវឆន្ទរាគៈ ការលះបង់នូវឆន្ទរាគៈណាក្នុងវេទនានេះ ជាការរលាស់ចេញនូវវេទនា ។*

ត្រេកអរនឹងវេទនាឈ្មោះត្រេកអរនឹងទុក្ខ

យោ វេទនំ អភិនន្ទតិ ទុក្ខំ សោ អភិនន្ទតិ
យោ ទុក្ខំ អភិនន្ទតិ អបរិមុត្តោ សោ ទុក្ខស្មាតិ

វនាមិ *បុគ្គលណាត្រេកអរនឹងវេទនាបុគ្គលនោះឈ្មោះថាត្រេកអរនឹងទុក្ខ បុគ្គលណាត្រេកអរនឹងទុក្ខតថាគតហៅថាបុគ្គលនោះមិនរួចស្រឡះចាកវដ្តទុក្ខបានឡើយ ។*

វិញ្ញាណរលត់ព្រោះអត់ត្រេកអរនឹងវេទនា

អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច វេទនំ នាភិនន្ទតោ
ឯវំ សតស្ស ចរតោ វិញ្ញាណំ ឧបរុជ្ឈតិ

បុគ្គលកាលមិនត្រេកអរ ចំពោះវេទនាទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ មានសតិត្រាច់ទៅយ៉ាងនេះវិញ្ញាណរមែងរលត់ ។

វេទនាខន្ធជាអារម្មណ៍របស់សក្កាយទិដ្ឋិមាន ៤យ៉ាងគឺ

១.វេទនំ អត្តនោ សមនុបស្សតិ *ឃើញថាការសោយអារម្មណ៍ជាខ្លួន ខ្លួនគឺជាអ្នកសោយអារម្មណ៍*

២.វេទនាវន្តំ វា អត្តានំ *ខ្លួនមានការសោយអារមណ៍*

៣.អត្តនិ វា វេទនំ *ការសោយអារម្មណ៍នៅក្នុងខ្លួន*

៤.វេទនាយ វា អត្តានំ *យើងនៅក្នុងការសោយអារម្មណ៍ ។*

ផ្លូវមួលតែមួយមិនមានពីរ

នៅក្នុងគម្ពីរសុត្តន្តបិដក ទីឃនិកាយ មហាវគ្គ មហាសតិ-បប្បដ្ឋានសូត្រទី៩ ។ ក្នុងកាលនោះព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់គង់នៅក្នុងជម្មាសទ្ធម្មនិគមរបស់អ្នកកុរុក្នុងដែនកុរុ ក្នុងកាលនោះឯងព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ហៅភិក្ខុទាំងឡាយថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ

ពួកភិក្ខុទាំងអស់នោះ ក៏ទទួលព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ករុណាព្រះអង្គ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់យ៉ាងនេះថា ៖ **ភគវា ឯតទវោច ឯកាយនោ អយំ ភិក្ខវេ មគ្គោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា សោកបរិទេវានំ សមត្តិកមាយ ទុក្ខទោមនស្សានំ អដ្ឋង្គិមាយ ញាយស អធិគមាយ សតិប្បដ្ឋានា** ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយផ្លូវ គឺសតិប្បដ្ឋាន ៤ នេះ ជាផ្លូវមូលតែមួយ (ប្រព្រឹត្តទៅ) ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសត្វទាំងឡាយ ដើម្បីលះបង់នូវសេចក្តីសោក និងសេចក្តីខ្សឹបខ្សួល ដើម្បីរំលត់បង់នូវទុក្ខនិងទោមនស្ស ដើម្បីបាននូវអរិយមគ្គ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការ ដើម្បីឱ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ។

(ពោលអំពីវេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានសង្ខេបចប់តែប៉ុណ្ណោះ)

នាទីកំណាព្យ

ឧបមាព្រះរតនត្រ័យ ២២ប្រការ

វីគុណព្រះត្រៃរតន៍ បរិសុទ្ធប្រសើរក្រៃ
លោកបានឧបមេយ្យ មានម្ភៃពីរប្រការ។
*ទីមួយគឺព្រះពុទ្ធ ប្រសើរផុតត្រៃលោកា
ប្រៀបដូចព្រះចន្ទ្រា រះនាថ្ងៃពេញបូរមីណ៍ ។
រីឯព្រះធម្មា ប្រៀបដូចជាកាំរស្មី
នៃដួងព្រះច័ន្ទថ្លៃ ចាំងរស្មីភ្លឺលោកា។
ព្រះសង្ឃដូចលោកហ្នឹង បានទីពឹងព្រោះចន្ទ្រា
ចែងចាំងរស្មីថ្លា ឱ្យលោកាល្អពេកក្រៃ ។
*ទីពីរព្រះភគវា ប្រៀបដូចជាអាទិត្យថ្លៃ
រះឡើងនូវពេលថ្ងៃ មានរស្មីខ្លាំងមហិមា ។
ព្រះធម៌នៃព្រះអង្គ ផូរផង់ដូចអាភា
ចេញពីអាទិត្យថ្លា ដេញអន្ធការឱ្យខ្ចាត់ទៅ ។
ព្រះសង្ឃអង្គសាវ័ក មានសំរ:ល្អពេកកូវ
ដូចទ្វីបលោកដែលត្រូវ អាទិត្យក្តៅឱ្យភ្លឺថ្លា ។
*ទីបីព្រះមុនី ឥតមានពីរក្នុងលោកា
ព្រះអង្គប្រៀបដូចជា អ្នកដុតភ្លើងឈ្មួលដុតព្រៃ ។
រីអង្គព្រះធម្មា ប្រៀបដូចជាភ្លើងក្តៅក្រៃ
ដុតព្រៃស្មៅចង្រៃ ជាសត្រូវនឹងស្រែស្រូវ ។
ព្រះសង្ឃនោះឯងនៃ ឧបមេយ្យដូចដីស្រែ

ដែលម្ចាស់ខិតខំថៃ ក្លាយជាស្រែដ៏ឧត្តម
*ទីបួនព្រះភគវា ប្រៀបដូចជាភ្លៀងយ៉ាងធំ
ប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម តែងកើតមានដល់លោកា ។
ព្រះធម៌ព្រះទ្រង់ញាណ ដែលទ្រង់បានប្រោសទេសនា
ដូចដំណក់ទឹកថ្លា ស្រោចដណ្តប់លើផែនដី ។
សាវ័កអ្នកហ្មត់ចត់ ដូចជនបទពណ៌ខៀវខ្ចី
ដែលភ្លៀងទើបធ្លាក់ថ្មី គួរប្រុសស្រីទាក់នេត្រា ។
*ទីប្រាំព្រះសម្ពុទ្ធ ប្រសើរផុតជននានា
ព្រះអង្គប្រៀបដូចជា សារថីដ៏ចំណាប់ ។
រីឯព្រះធម៌ថ្លៃ ឧបមេយ្យដូចជាច្បាប់
ឧបាយជាគ្រឿងចាប់ បង្ហឹកសេះអាជានេយ្យ ។
ព្រះសង្ឃដ៏សោភា ប្រៀបដូចជាអាជានេយ្យ
ហ្វឹកហាត់ល្អប្រពៃ អាចលៃប្រើទាន់ចិន្តា ។
*ប្រាំមួយនោះឯង ល្អពេកក្រៃព្រះសាស្តា
ព្រះអង្គប្រៀបដូចជា សល្យពេទ្យសម្រាប់ដកសរ ។
ព្រះធម៌នៃព្រះអង្គ មានបែបទ្រង់សែនបវរ
ដូចឧបាយដកសរ គឺទិដ្ឋិសត្វគ្រប់គ្នា ។
សង្ឃសាវ័កកល្យាណ លោកប្រៀបបាននឹងអ្នកណា
ដែលសរមុតកាយា ត្រូវគ្រូពេទ្យដកចេញបាន ។
*ប្រាំពីរព្រះសម្ពុទ្ធ បរិសុទ្ធប្រៀបស្មើបាន
ចក្ខុពេទ្យចំណាន ចេះឧបាយបកនេត្រា ។

ព្រះធម៌វិសេសថ្លៃ ឧបមេយ្យឧបាយា
បកភ្នែកជននានា ឱ្យភ្លឺថ្លាផុតជម្ងឺ
រីឯព្រះសង្ឃា ប្រៀបដូចជាអ្នកភ្នែកឈឺ
ត្រូវពេទ្យបកឱ្យភ្លឺ ចាកងងឹតគឺមោហា ។
*ប្រាំបីព្រះភគវ័ន្ត អរហន្តជាសាស្តា
ព្រះអង្គប្រៀបដូចជា ពេទ្យមានប្រាជ្ញាឆ្លាតវៃ ។
ព្រះធម៌ដ៏កល្យាណ ប្រៀបស្មើបានឱសថថ្លៃ
ដែលពេទ្យមានស្នាដៃ ថ្លៃផ្សំត្រូវយ៉ាងចំណាន ។
ព្រះសង្ឃរតន៍ថ្លៃ ឧបមេយ្យអ្នកដែលបាន
សះស្បើយរោគសាមាន្យ គឺកិលេសគ្រប់ប្រការ ។
*ប្រាំបួនព្រះទ្រង់ញាណ ប្រៀបអ្នកបានស្គាល់មាគ៌ា
បង្ហាញសត្វគ្រប់គ្នា ឱ្យទៅរកទីផុតភ័យ ។
រីឯព្រះធម្មា ដែលសាស្តាទ្រង់លកលៃ
ត្រាស់ទុកដល់សព្វថ្ងៃ ឧបមេយ្យផ្លូវសុខា ។
ចំពោះព្រះសង្ឃរតន៍ បរិសុទ្ធឥតមាយា
ប្រៀបដូចប្រុសស្រីណា ដើរដល់ទីដែលក្សេមក្សាន្ត ។
*ទីដប់ព្រះសាស្តា មានបញ្ញារុងរឿងថ្កាន
ប្រៀបដូចព្រៃហេមពាន្ត ពេញទៅដោយដើមរុក្ខា ។
ព្រះធម៌ដូចដើមថ្នាំ ដុះប្រចាំគ្រប់វេលា
គុណភាពល្អអស្ចារ្យ នៅក្នុងទីព្រៃហេមពាន្ត ។
ព្រះសង្ឃល្អសោភា ប្រៀបដូចជាអ្នកដែលបាន

ឪសថព្រៃហេមពាន្ត ផឹករួចហើយស្បើយរោគា។
*ដប់មួយព្រះមានជោគ ដូចនាយទូកក្នុងជលសា
តែងមានចិត្តករុណា ដល់សព្វសត្វក្នុងភពត្រៃ ។
ព្រះធម៌ពាក្យទូន្មាន ប្រៀបស្មើបានទូកចរណៃ
ចម្លងផុតលោកត្រៃ ឱ្យដល់ត្រើយបានសុខា ។
ព្រះសង្ឃដ៏និមល ដូចអ្នកដល់ត្រើយហើយណា
ត្រើយនោះមានឈ្មោះថា ព្រះនិព្វានសែនសុខក្រៃ ។
*ដប់ពីរព្រះភគវា ជាសាស្តាបញ្ញាវៃ
ព្រះអង្គឧបមេយ្យ អ្នកឱ្យទ្រព្យគាប់ចិន្តា ។
ព្រះធម៌ទាំងប៉ុន្មាន ប្រៀបបានស្មើទ្រព្យនោះណា
ដែលជនផងនានា តែងប្រាថ្នារៀងរាល់ថ្ងៃ ។
សង្ឃាសាវ័កកល្យាណ ដូចអ្នកបានចាយទ្រព្យថ្លៃ
គុណភាពល្អពេកក្រៃ ចាយរួចបានសុខគួរគាប់ ។
*ដប់បីព្រះនិរភ័យ ឧបមេយ្យអ្នកមានភ័ព្វ
បង្ហាញរណ្តៅទ្រព្យ ឱ្យដល់អ្នកដែលត្រូវការ ។
ព្រះធម៌ពាក្យប្រៀនប្រដៅ ដូចរណ្តៅទ្រព្យនោះណា
ពេញដោយទ្រព្យនានា មានតម្លៃហួសការស្មាន ។
ព្រះសង្ឃអ្នកស្តាប់ទ្រង់ ផ្ទូរផង់រុងរឿងថ្កាន
ប្រៀបដូចអ្នកដែលបាន រណ្តៅទ្រព្យរីករាយក្រៃ ។
*ដប់បួនព្រះចមភព ល្អសព្វគ្រប់គ្មានទោសពៃ
ព្រះអង្គប្រសើរក្រៃ ដូចជាវីរៈបុរស ។

ព្រះធម៌ពាក្យបង្រៀន ប្រៀបស្មើបានក្តីផុតគ្រោះ
ក្សេមក្សាន្តឥតមានមោះ មានតែសុខគ្រប់ប្រការ ។
ព្រះសង្ឃដ៏សមទ្រង់ វិសុទ្ធិវង្សចិញ្ចែងថ្លា
ដូចអ្នកបានសុខា ដោយសារវីរៈបុរស ។
*ដប់ប្រាំព្រះសទ្ធម្ម បរិសុទ្ធសមទាំងអស់
ប្រៀបដូចសប្បុរស អ្នកលួងលោមឱ្យបានស្បើយ ។
រីព្រះសទ្ធម្មា ប្រៀបដូចការលួងនោះហើយ
លួងលោមឱ្យបានល្ហើយ ស្បើយក្តីសោកពោគចង្រៃ ។
ព្រះសង្ឃសាវ័កពុទ្ធ ដូចអ្នកផុតរួចចាកភ័យ
ឧបទ្រព្យកំណាចក្រៃ ព្រោះស្នាដៃនៃព្រះអង្គ ។
*ដប់ប្រាំមួយនោះណា ព្រះសាស្តាវិសុទ្ធវង្ស
ព្រះទ័យស្អាតស្មោះត្រង់ ប្រៀបប្រដូចនឹងមិត្តល្អ ។
រីឯពាក្យទេសនា បានរចនាជាបទធម៌
ដូចពាក្យមិត្តបវរ ប្រាប់ប្រយោជន៍ដល់មិត្តភ្វា ។
ព្រះសង្ឃឧត្តមពិត អ្នកនៃបនិត្យព្រះធម្មា
ប្រៀបដូចនឹងអ្នកណា បានប្រយោជន៍គាប់ហឫទ័យ ។
*ដប់ប្រាំពីរព្រះនិរទុក្ខ ល្អគ្រប់មុខហួសវិស័យ
ព្រះអង្គឧបមេយ្យ បឹងកើតទ្រព្យច្រើនប្រការ ។
ព្រះធម៌ល្អគួរគាប់ ដូចជាទ្រព្យមានខ្លឹមសារ
កើតក្នុងបឹងនោះណា ជនត្រូវការកើបយកបាន ។
ព្រះសង្ឃស្វាមីភ័ក្ត ប្រៀបដូចអ្នកសំណាងមាន

ដូបទ្រព្យបឹងកល្យាណ រមែងបានក្ដីរីករាយ ។
*ដប់ប្រាំបីព្រះសុគត ល្អវិសុទ្ធិមិនទន់ជ្រាយ
ប្រៀបធៀបអធិប្បាយ អ្នកភ្ជួតទឹករាជកុមារ ។
បណ្ដាំនៃព្រះអង្គ សមបែបទ្រង់គ្រប់ប្រការ
ប្រៀបដូចនឹងទឹកថ្លា សម្រាប់ងូតជម្រះកាយ ។
ព្រះសង្ឃប្រៀបដូចជា រាជកុមារបានសប្បាយ
ងូតទឹកត្រជាក់សាយ ជ្រះអស់ក្អែលពីកាយា ។
*ដប់ប្រាំបួនព្រះជិនស្រី មានសិរីឈ្នះក្រុងមារ
ព្រះអង្គប្រៀបដូចជា អ្នកធ្វើគ្រឿងប្រដាប់កាយ ។
ព្រះធម៌ពាក្យបណ្ដាំ ពីរពាន់ប្រាំរយឆ្នាំប្លាយ
ដូចគ្រឿងប្រដាប់កាយ ពេញនិយមគ្រប់វេលា ។
សាវ័កព្រះទ្រង់ញាណ ដែលលោកបានស្ដាប់ទេសនា
ដូចអ្នកល្អសោភា ព្រោះអលង្ការធម្មក្ខន្ធ ។
*ទីម្ភៃនោះឯងណា ឧបមាព្រះភគវន្ត
ដូចគ្នានឹងដើមចន្ទន៍ ប្រកបក្លិនមានតម្លៃ ។
រីឯព្រះសទ្ធម្ម ដ៏ឧត្តមសមប្រពៃ
ដូចក្លិនចន្ទន៍ចរណៃ ដែលប្រុសស្រីគួចប្រាថ្នា ។
សាវ័កអ្នកស្មោះត្រង់ អ្នកទ្រទ្រង់សីលសិក្ខា
ដូចជានរណា ស្រង់ក្លិនចន្ទន៍ឈ្ងុយពេកពិត ។
*ម្ភៃមួយព្រះបិតា ជាសាស្ដាទ្រង់មានឫទ្ធិ
ដូចផ្ដល់ទឹកអម្រឹត ដល់កូនស្ងួនទាំងប្រុសស្រី ។

វីព្រះសទ្ធម្មណា ដែលសាស្តាពោលស្រដី
ទេសនាយ៉ាងឃ្មាតខ្មី ប្រៀបដូចទឹកអម្រឹតហ្នឹង ។
ព្រះសង្ឃប្រៀបដូចជា អ្នកកំព្រាតតទីពឹង
បានទឹកអម្រឹតហ្នឹង មានពំនឹងរួចមរណា ។
*ម្តេពីរព្រះគោត្តម ដូចបទុមក្នុងជលសា
សូរ្យសែងរះកាលណា រីកសាខាស្រស់ឆើតឆាយ ។
ព្រះធម៌ប្រៀបដូចជា ទឹកអមផ្កាឈូកទាំងឡាយ
គួរស្រូបឥតជិតណាយ មាននូវក្នុងបទុមផ្កា ។
ព្រះសង្ឃអង្គសាវ័ក អ្នកជឿជាក់ត្រៃសិក្ខា
ប្រដូចនឹងភ្ញមរា បានក្រេបផ្កាក្នុងវារី ។
*ឧបមាគុណត្រៃរតន៍ មានប្រាកដម្តេពីរ
ដែលខ្ញុំសម្តី សូត្រវន្ទីយ៍នមស្ការ ។
សូមឱ្យសម្រេចបុណ្យ ដែលជាគុណល្អថ្លៃ
អន្ទោលក្នុងសង្សារ សូមប្រាថ្នាជួបបណ្ឌិត ។
សូមជួបព្រះសិរអារ្យ ជាសាស្តាដ៏ពិសិដ្ឋ
សូមចាក់ធ្លុះធម៌ពិត សមដូចចិត្តប្រាថ្នាហោង ។

ដោយភិក្ខុ **សាន សុជា**

ចាញ់បោកខន្ធ៥

ខន្ធអើយខន្ធ៥ ហេតុអ្វីមកនាំ ឱ្យខ្ញុំសោយសោក
វង្វេងវិលវល់ អំពលវិយោគ ខន្ធឯងប្រយោគ
បោកខ្ញុំដល់ណា ។

បើស្ដីពីខូច គ្មានអ្វីប្រដូច ស្មើបញ្ចខន្ធា
បោកប្រាស់សត្វលោក ក្នុងស្នូកអវិជ្ជា ខន្ធ៥នេះចាត់ជា
អ្នកលេងជើងស្រស់ ។

បោកខ្ទេចគ្មានសល់ សព្វសត្វសាកល ស្ត្រីឬបុរស
តែចេះស្មើៗ ខន្ធបោកទាំងអស់ បោកឥតស្រណោះ
អស់គ្រប់វិស័យ ។

ជូនឱ្យស្រលាញ់ ជំពាក់ខ្លួលខ្មាញ់ ដូចគុម្ពឫស្សី
តែភ្លាត់បន្តិច ធ្លាក់អវិចី ទំរាំកាត់ក្ដី
គិតថ្លៃមួយកប្ប ។

ជូននាំឱ្យខឹង សសៃកតឹង ហារឡើងសម្លាប់
ប៉ះលើមាតា បិតាពុំគាប់ ទំរាំរកច្បាប់
មួយកប្បដូចគ្នា ។

ខន្ធស្អីគេហ្នឹង បើតាមត្បាដឹង គេហៅថាមារ
វិកលខួរក្បាល ពេទ្យមើលមិនជា ឆ្កួតខន្ធារា
លំបាកកៃណាស់ ។

គ្មាមិនពោលលេង ក្មេងឆ្កួតតាមក្មេង ចាស់ឆ្កួតតាមចាស់
ចេញប្ញកបែបព្រើល ងងើលពកថ្ងាស ភ្លេចចាស់ឈឺស្លាប់
ព្រោះប្រាសស្មារតី ។

រីឯរូបក្ខន្ធ គ្មានអ្វីសំខាន់ ខ្យល់ទឹកភ្លើងដី
សង្ខារតាក់តែង ចាត់ចែងជើងដៃ ប៉ុណ្ណឹងទេរ៉ី
ចេះឆ្កួតចឹងដែរ ។

បើឆ្កួតយ៉ាងហ្នឹង តាមដោយគ្មាដឹង មិនងាយគ្រូកែ
ច្បាស់ជាទឹកភ្នែក យំយែកឥតល្ហែ ព្រោះឆ្កួតដុះស្លែ
ច្រើនថ្ងៃខែហើយ ។

ឆ្កួតស្រាមិនស្វាង ឆ្កួតខន្ធគ្រប់យ៉ាង មិនងាយសះស្បើយ
តាមការគន់គូរ ឆ្កួតគ្រូខាងម្ដាយ បើគ្រូទស្សន៍ទាយ
ឆ្កួតគ្រូខាងឪ ។

អ្នកឆ្កួតខន្ធ៥ បើតាមគ្មាចាំ លោកថាអស់ផ្លូវ
ចូលក្នុងវង្វេង អន្លង់ជ្រោះជ្រៅ ច្បាស់ជាផ្សារក្ដៅ
សោកសៅមិនខាន ។

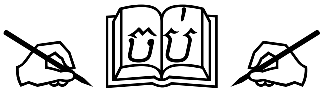

ស្ថានីយ៍វិទ្យុ ផ្សព្វផ្សាយព្រះធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនា
ដែលសំដែងដោយ ខ្ញុំព្រះករុណា_អាត្មាភាព ចាន់ សុជន

ខេត្ត_ក្រុង	វេលាផ្សាយ	ស្ថានីយ៍វិទ្យុ
បន្ទាយមានជ័យ	៥:៣០ ព្រឹក ៨:០០ ល្ងាច (សៅរ៍_អាទិត្យ) បន្តផ្ទាល់ពីប្រទេស ស្រីលង្កា	FM ៩៩ MHz
កំពង់ធំ	៥:៣០ ព្រឹក	FM ៩៨.៣ MHz
ឧត្តរមានជ័យ	៥:៣០ ព្រឹក	FM ៩០.៥ MHz

សព្វទានំ ធម្មទានំ ជិនាតិ

ធម្មទានឈ្នះអស់ទានទាំងពួង

ឥឡូវនេះ អាត្មាអញមានភេទខុសពីគ្រហស្ថហើយ !

ការទ្រាំចិត្ត

បុថុជ្ជននៅល្ងង់លង់កិលេស ដូច្នេះចូរប្រឹងកុំខឹងពាសវាល
សេពគប់បណ្ឌិតពិតកុំរយាល កុំខ្ជិលដេកទ្រាលកុំអួតខ្លួនឯង ។
មើលចុះភ្នំធំក៏គង់រលាយ ទឹកបឹងទាំងឡាយហួតដោយសូរសែង
ខ្លួនយើងតូចម្លឹងត្រូវប្រឹងកោតក្រែង កុំលើកខ្លួនឯងត្រូវក្រែងបេះគេ ។
ទោះបីទ្រង់គ្រឿងរុងរឿងដោយយស ដើរអួតឫកខ្ពស់យសសូន្យទទេ
ទ្រង់ចិត្តដោយធម៌កាយមិនទំនេរ មកុដសីលលើសិរគេឯងបានសុខ ។